ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս փակցած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի։
Կ. Պոլիս Բիզա փաշա եօգուշու՝ Զարզըրը Թիւ 33 Մասիսի գրասենեակը։
Ձամբու ծա... ... նամակ չըն... դունուիր։
Ջնջուած նամակ, յօդուած, ... ետ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱՑ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 ՓԱՐԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն, (Ռուսիա)։— Գէորգ Դ. Կաթողիկոս եւ Պ. Մարկոս Աղաբէգեան. —Թղթակցութիւն (Վան). —Սեբաստիա, վերջ. — Պ. Գր. Նիկողոսեանի գործունէութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ։

Կ. ՊՈԼԻՍ 28 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը՝ Որբոց սնուցման վարչութեան նախագահ Միւլքիյէի Սըրրի էֆէնտիին և Շէյխ իւլ իսլամ էֆէնտիի խորհրդական Նէճիպ էֆէնտիին Բ. կարգի Օսմանիէ պատուանշան և Ֆէթվա էմինի Նուրի էֆէնտիին Գ. կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց։

—

Մէքքէի մեծ շէրիֆ Ապտ-իւր-Րէֆիգ փաշայի եղբայր Ապտուլլահ փաշա, որ վերջին օրերս կայսերական հրամանաւ Պետական խորհրդոյ անդամ անուանած էր, երէկ Եէմէնէն մայրաքաղաքս հասաւ։

—

Մեծ. Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշային հրամանաւ՝ Ելմտական նախարարութիւնը Բ. Դրան պաշտօնատարաց օգոստոսի ամսականը տալու կը պատրաստուի։

—

Հելլենաց Գէորգ Թագաւորն Սպարապետ Ղազի Օսման փաշային, կայսերական պալատան առաջին քարտուղար Ալի Բիզա փաշային, Վեհ. Սուլթանին Ա. սենեկապետ Օսման պէյին, Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշային, Ալի Նիզամի փաշային և արքունեաց արարողապետ Մունիր պէյին Ս. Փրկչի պատուանշանին մեծ ժապաւէնը, Վեհ. Սուլթանին անձնական քարտուղար Բէշիտ պէյին և Բերայի ոստիկանապետ Պահրի փաշային Ս. Փրկչի Բ. պատուանշանը տուաւ։

—

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Հելլենաց Թագաւորին կողմէ Բ. Դրան բարձրաստիճան պաշտօնատարաց ... տրուած պատուանշաններուն ... հրատարակ ... աւելի վաղթէն ... ծանուցած էինք թէ ... չեն ուզած ընդունիլ իրենց տրուած պատուանշաններն իբրեւ անյարմար իրենց աստիճանին։ Լա Թիւրքի լրագիրը պաշտօնական աղբիւրէ առնլով կը հաստատէ թէ վաղթի տուած այս լուրն անհիմն է. իսկ Վագըթ, ընդհակառակն, այսօր դարձեալ կը պնդէ իւր ըսածին վրայ։

—

Պ. Քունձթա, որ պատերազմական տուգանաց վճարման վրայ հըսկելու պաշտօնով Ռուսիոյ կայսերական պանքային կողմէ պատուիրակ կարգուած է Օսմ. կայսերական պանքային քով, նախընթաց իրիկուն շքեղ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Օսմ. կայսերական պանքային գլխաւոր պաշտօնատարաց։ Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ և ընդհանուր հիւպատոս Պ. Լակովսքի ալ ներկայ էին։

—

Հանրային կրթական նախարարութեան կողմէ հրատարակեալ վիճակագրի մը նայելով, անցեալ տարւոյ ընթացքին մէջ 205 գրքերու և տետրակներու հրատարակման արտօնութիւն տրուած է։ Այս գրքերէն 101ը թուրքերէն, 48ը յունարէն, 34ը հայերէն, 5ը պուլղարերէն, 2ը սպանիոլերէն և 15ն ալ զանազան լեզուաւ գրուած են։

—

Անգղիական Լէվընթ Հերըլտ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Անգղիական կառավարութիւնը խնդրեր է Եգիպտական կառավարութենէն որ Անգղիական զօրաց գործածութեան համար Եգիպտոս բերուած վառօդներէն մաքս չառնուի։ Այս նկատմամբ բանակցութիւն մ'սկսած է Եգիպտոսի ելմտական նախարարութեան և ընդհանուր պարտուց վարչութեան միջեւ։

—

Սպարապետութիւնը նախընթաց օրը Մահմուտիէ ընկերութեան Գայսէրիէ շոգենաւով 350 զօրք ղրկեց յԱփրիկեան Տրիպոլիս։ Քանի մ'օր առաջ ալ 500 զօրք և բազում զինուորական պիտոյք ղըրկուեցան հոն։

—

Սէլանիկէն Թէրճէմանի Հագիգաթ լրագրին գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ վերջին օրերս Մակեդոնիոյ մէջ բազմաթիւ Պուլղար լրտեսներ երեւան ելեր են, որք Պուլղար իշխանապետները Պուլղարիոյ դատին շահելու կ'աշխատին եղեր։

—

Առեւտրական և երկրագործական նախարար Սուպհի փաշա նախընթաց օրը կայսերական արուեստից վարժարանն (Մէքթէպի Սընայի) այցելելով աշակերտաց դասախօսութիւններուն ներկայ գըտնուեցաւ և դպրոցին յառաջդիմութեան համար զանազան տնօրինութիւններ ըրաւ։ Յիշեալ վարժարանին մէջ գործածուած հին գործիքներն ու մեքենաները փոխելով, անոնց տեղ նորաձեւ մեքենաներ պիտի դրուին և միանգամայն Եւրոպայէն ուրիշ մեքենաներ բերել պիտի տրուին, որք մինչեւ ցարդ կը պակսէին։

—

Բ. Դուռն հրահանգ ղրկեց գաւառաց կուսակալներուն, որպէս զի ոճիրներու կարծիքներուն վրայ ուշադրութիւն ընեն, որոց մէջ բազմաթիւ խարդախեալք կը գտնուին։

—

Իտալական հպատակ Պ. Ֆէրարի պատւոյ դատ բացաւ Սթամպուլ լըրագրոյն խմբագրապետ Պ. Տը Լաժոնքէրի դէմ։

—

Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագիրը կը ծանուցանէ թէ, յիշեալ լրագրին ելմտական գործակալը Բերայի պատժական ատենին կողմէ մէկ Օսմ. ոսկի տուգանաց դատապարտուեր է դաւադրով լրագրավաճառի մը գըլուխը պատռած լինելուն համար։

—

Պուլղարաց Էքզարքին Պուլղարական Թեմերու մետրապօլիտները Կ. Պոլիս հրաւիրած է եկեղեցական ժողով մը գումարելու համար, որ Էկզարքութիւնը վերջնականապէս կազմակերպելու պիտի զբաղի։

—

Փիլիպէ հրատարակեալ Ֆիլիպոպոլի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ գաւառական ժողովոյ երեսփոխան Տոքթ. Արկիրիատիս՝ Փիլիպէի մէջ երկրագործական Պանքա մը հաստատելու համար մայրաքաղաքս եկած և դրամատարց ոմանց հետ բանակցութեան մտած է։

—

Զմիւռնիայէն լուր կուտան թէ Սէյտահ և Յաւմա անուամբ ծանօթ վաճառատունն իւր վճարքը դադրեցուցեր է և կըսուի թէ 25,000 ոսկի բաց ունի։

—

Գահիրէէի Ռուսական ընդհ. հիւպատոս Պ. Լէքս՝ յետ կարճատեւ հիւանդութեան՝ նախընթաց օրը մեռաւ Գահիրէի մէջ։

—

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս Անգլիական գործակատար Պ. Ուինտհէմ Բ. Դրան ծանուցագիր մ'ուղղելով խնդրեցեր է թէ Անգլիական կառավարութիւնն առեւտրական դաշնագրոյ մէջ մտծուելիք բարեփոխութեանց նկատմամբ Բ. Դրան հետ բանակցութեան մտնելու պատրաստ է, և միանգամայն խնդրեր է որ բանակցութիւնն այժմէն սկսելու համար յատուկ պատուիրակ մը նշանակուի։

—

Արքունի նաւարանի մանր շոգենաւերէն 15 թիւ շոգենաւին նաւաստիներէն մին իւր խցիկին մէջ հանգստանալու վառած լինելով, ծուխէն խեղդուած գտնուեցաւ այս առաւօտ։

—

Թօգաթի զօրանոցին փլմանը գտնուած ընդարձակ գետնին նըկատմամբ Յունաց Պատրիարքարանին և Թնդանօթարանի վերատեսչութեան միջեւ դատ բացուած լինելով, Բէրայի նախագահ ատեանը Թնդանօթարանի վերատեսչութեան նպաստաւոր վճիռ մը տուած, և Յունաց Պատրիարքարանը վերաքննութիւն պահանջած էր։ Վերաքննութեան ատեանը՝ նախագահ ատենին վճիռը քննելով՝ դատի թեւութիւնները վերաքննութեամբ ամբողջացնելու որոշում տուաւ, բայց Յունաց Պատրիարքարանի փաստաբանները չընդունելով պնդեցին որ այս դատ նախաքննութեան ատենին առջեւ վերստին քննուի և յայտարարեցին թէ վերաքննութեան ատեն վերոյիշեալ որոշման դէմ պիտի բողոքեն վճռաբեկ ատենին առջեւ։

—

Եղեռնադատ ատեանը նախընթաց օր 10 տարի չկթայակապ աշխատութեան դատապարտեց Ահմէտ անուն անձ մը՝ «...» կըտրոնները խարդախած լինելուն համար։

—

Վիէննայի նախորդ դեսպան Լուտֆի փաշային Կ. Պոլիս վերադարձն Եւրոպական մամլոյն մէջ առիթ տուած է նախարարական փոփոխութեանց զրոյցի մը, որք իբր թէ ի մօտոյ տեղի պիտի ունենան եղեր ի Կ. Պոլիս։ Ցայտնի է սակայն թէ այդ զրոյց ստուգութիւն չէ գտած։

—

Անգլիոյ Վինչէսթըր քաղաքին մէջ մօտերս նոր եղանակ մը փորձուեցաւ հանրօգուտ նպատակի մը համար ժողովրդէն դրամ առնելու, և կատարեալ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։ Բարեպաշտ նըւագահանդէսներ, նկարահանդէսներ և պազարներ արդէն ծանօթ էին Անգլիական հասարակութեան, իբրեւ միջոց հանրօգուտ հաստատութեանց ելմտացոյցները կարգի դնելու համար։ Իսկ Վինչէսթըր քաղաքին մէջ անպաշտպան աղջիկներ հոգացող որբանոցի մը հօգաբարձութիւնը նորանշան հանդէս մը կազմակերպեց, յորում կարգ մը քով Սատրինճ խաղացողք իրենց ճարտարութիւնը ցոյց տուին քարերու տեղ մարդիկ գործածելով։ Երկու կողմն ալ 16 ական մարդիկ ունէին, յորս թագաւորը, թագուհին, ասպետն, եպիսկոպոսն և հասարակ զինուորներն իրենց վիճակին յարմար հագուստներ կը կրէին, և խաղացողներուն հրամայած շարժումները կը կատարէին քաղաքապետական պաշտօնատան մէջ պատրաստուած ընդարձակ գետնի մը վրայ, որ սպիտակ և սեւ 64 քառակուսիներով ծածկըւած էր, և որ ամփիթատրոնի ձեւն ունենալով, հասարակութիւնն ամեն դիւրութիւն ունէր դիտելու հակառակ կողմանց շարժումներն, որք բարձր ձայնիւ կը հրամայուէին խաղացողներուն քովը կայնող սպայից կողմէ։ Խաղը շատ հետաքրքրաշարժ եղաւ, ինչպէս կրնան երեւակայել անոնք որ քիչ շատ գաղափար ունին Սատրինճի վրայ։

—

Վերաքննութեան ատենին եղեռնադատ ճիւղն երէկ հետեւեալ խնդրով զբաղեցաւ։ Ասկէ գրեթէ հինգ ամիս առաջ ոստիկան մը Բէնտիկ երթալով չէր վերադարձած։ Ոստիկանութիւնը կասկածելով թէ յիշեալ ոստիկանը Բէնտիկի մէջ վրանաբնակ խպտիներու կողմէ սպաննուած է, անոնցմէ մի քանին բռնելով մայրաքաղաքս բերած ու բանտարկած էր։ Բանտարկեալ խպտիներուն 5ն այր և 3ը կին էին։ Եղեռնադատ ատեանը՝ մինչեւ ցարդ կատարուած քննութեանց և հարցաքննութեանց պաշտօնագրերը քննելէ յետոյ՝ միաձայն հաւանութեամբ անպարտ արձակեց բանտարկեալ խպտիներն, որք Վեհ. Սուլթանին կենաց համար գլխիբաց աղօթքներ ընելով դատարանէն դուրս ելան մեծ ուրախութեամբ։

—

Գահիրէէն յունվար 30 թուով կը հեռագրեն թէ Եգիպտական նախարարութիւնը վերջնապէս ընդունած է Նուպար փաշային քանի մը առաջարկութիւնները դատարանական բարենորոգմանց մասին։ Այս բարենորոգմանց մին սա է որ կառավարական պաշտօնեայք, որչափ ալ բարձրաստիճան լինին, հասարակ դատարանաց առջեւ պիտի կըրնան դատուիլ։

—

Յայտնի է թէ Գերմանիոյ մէջ սաստիկ շարժում մը կայ Հրեաները քաղաքային իրաւունքներէ զրկելու, և բողոքական եկեղեցւոյ երեւելի հովիւներ այս շարժման գլուխը կը գտնուին։ Անոնցմէ մին Տօքթ. Ֆէօսթէր, տեսնելով որ Գերմանական կառավարութիւնը չփութար ի գործ դնել իւր պահանջած աններող օրէնքները, խումբ մը համամիտներու հետ մօտերս Գերմանիայէն ճանբայ ելաւ Բարակուա երթալու համար, (Հարաւային Ամերիկայ) ուր պիտի հիմնէ Նոր Գերմանիա մը, յորում Իսրայէլի զաւակներն ամենեւին չպիտի ընդունուին։

—

Պ. Ժիւլ Սիմոն Ֆրանսացի երեւելի քաղաքագէտն և մատենագիրն «Աստուած, Հայրենիք, Ազատութիւն» անուամբ 400 էջէ բաղկացեալ գիրք մը հրատարակեց այս օրերս, յորում վերջերս Ֆրանսայի մէջ տեսնուած անկրօնական շարժումները կը քննէ և խստիւ կը պարսաւէ, կը քննադատէ չափաւոր հանրապետականներն, որք ընտրութեանց մէջ և ուրիշ առիթներով իրենց անտարբերութեամբ թոյլ կուտան որ ծայրայեղ հանրապետականք ամեն ինչ քանդեն։ Պ. Ժիւլ Սիմոն իւր գիրքը կը վերջացընէ նիւթապաշտութեան (...)ի և աններողութեան դէմ կծու և ազդու բողոքով մը։

—

Աւստրիական դեսպանատան պահակ շոգենաւին նաւաստիներէն երկուքը ասկէ 15 օր առաջ փախած էին։ Նաւահանգստի վերատեսուչ Տիլավէր փաշա իւր ծածուկ լրտեսաց ձեռամբ կը փնտռէր յիշեալ դասալիք նաւաստիները։ Երէկ չէ թէ օրը Ղալաթիոյ մէջ զանոնք բըռնելով Աւստրիական հիւպատոսարանին յանձնեց. բայց նաւաստիներէն մին յաջողեցաւ վերստին փախչիլ և այժմ ոստիկանութեան կողմէ կը փնտռուի։

—

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Օպէրտանք անուն Իտալացի մը՝ Աւստրիոյ կայսեր դէմ սպանութիւն փորձած լինելուն համար գլխատեցաւ։ Այս գլխատութիւն մեծ գրգռութիւն պատճառեց Իտալացւոց, և ամեն տեղ ցոյցեր եղան Աւստրիոյ կառավարութեան դէմ։ Գրգռութիւնը մինչեւ ցարդ չէ դադրած Իտալիոյ մէջ. Ուտինի քաղաքին մէջ Իտալացիք Օպէրտանք անուամբ թերթ մ'սկսան հրատարակել, բայց տեղական իշխանութիւնն անմիջապէս գրաւեց անոր առաջին թիւերը։

—

Լարիսա հրատարակեալ յունարէն լրագիր մը կը պատմէ թէ ձիւնը՝ Թուրքօ-Հելլենական սահմանագլխին քանի մը կէտերուն վրայ եօթն մեթրոյ բարձրութեան հասեր է։ Զինուորական երեք կայաններ բոլորովին աներեւոյթ եղեր են ձիւնին տակ և չգիտցուիր եղեր թէ պահակութիւն ընող զօրականք ի՞նչ եղած են։ Հելլենական կառավարութիւնը Լարիսայէն անմիջապէս գումարտակ մը խրամահատ զօրք ղրկեր է վերոյիշեալ զինուորական կայանները տանող ճանբաները բանալու և խեղճ զօրականաց օգնելու համար։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրլին 8 փետր.

Պիսմարք իշխանին առողջական վիճակը բարւոքեցաւ. սակայն եւ այնպէս միշտ անկողնէն դուրս չելներ։

Լոնտրա 8 փետր.

Դանուբի դեսպանախորհուրդն այսօր կէս օրէն յետոյ պիտի գումարի։

Տէյլի Նիւս Դանուբի խնդրոյն վրայ հրատարակած յօդուածի մը մէջ կը յանձնարարէ որ Դանուբի Եւրոպական յանձնախումբը պահպանուի։

Լոնտրա 8 փետր.

Այս առաւօտեան Թայմզ կը ծանուցանէ թէ Դանուբի դեսպանախորհուրդն այսօր կէս օրէն յետոյ պիտի գումարի։

Պ. Կլատսթոն շաբաթ կամ կիրակի օրն հոս կ'սպասուի։

Պէրլին 8 փետր.

Կը հաւաստեն թէ տէրութեանց մեծ մասը Դանուբի դեսպանախորհրդին մէջ ընդդիմութիւն չպիտի ընեն Քիլիայի բերնին նկատմամբ Ռուսիոյ կառավարութեան առաջարկած ծրագրին։

Պապը Գերմանիոյ կայսեր վերջին դեկտ. 22 թուով նամակին դեռ չպատասխանեց։

Աթէնք 8 փետր.

Երեսփոխանական ժողովն այսօր իւր նիստն ընդհատեց այն լուրին պատճառաւ թէ Պ. Քումունտուրոսի առողջական վիճակն այնքան ծանրացած է որ կը վախցուի թէ չպիտի կըրնայ ազատիլ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Մկրեան Գեր. Տ. Յովհաննէս Աւագ. քահանայի դուստր օրիորդ Համասփիւի նշանտուութիւնը կատարեցաւ երէկ Ազգային Պատրիարքարանի մէջ ազգային երիտասարդ Տէօքմէճեան Միհրան էֆէնտիի հետ, ի ներկայութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, և եկեղեցական ու աշխարհական քանի մը պատուաւոր ազգայնոց։

Խօսնեցեալք իրենց ընտիր բարեմասնութեամբք ծանօթ են ամեն անոնց, որք կը ճանչեն զանոնք։

Կը լսենք թէ հարսանեաց հանդէսը պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի Գատը գիւղի մէջ, Գեր. Մկրեան Հօր տունը։

—

Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Ստեփան Ծ. վարդապետ նախընթաց օրը մայրաքաղաքս եկաւ Ջենկիլէրի, Ղընճըլարի և Նիկոմիդիոյ այլ հայաբնակ գիւղօրէից խնդրոյն համար, յորս գաղթականք բնակեցուցած են, և ըստ տնօրէնութեան Ս. Պատրիարք Հօր և Քաղաքական Ժողովոյ վսեմ. ատենապետին՝ թադրիր մը գրուեցաւ գաղթականաց յանձնաժողովոյ նախագահ վսեմ. Բիզա պէյին, զոր Նիկոմիդիոյ Առաջնորդն անձամբ տարաւ։ Կը լսենք թէ Բիզա պէյ խնդրոյն գոհացուցիչ լուծում մը տալու համար անմիջապէս գիր գըրեր է Նիկոմիդիոյ կառավարչին, և քննութիւն կատարելու և տեղեկագիր մը ղրկելու պաշտօնով երկու պաշտօնեայ նշանակեր է, որոց մին երկրաչափ է։

—

Նորայր Բիւզանդացւոյ Ֆրանսահայ Բառգրքին 119րդ թերթը հըրատարակեցաւ։

—

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ

Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Տնտեսական Խորհրդոյ կողմէ կը հրաւիրուին Մայրաքաղաքիս Թաղական խորհուրդք՝ Կալուածոց Հոգաբարձութիւնք եւ Առաջնորդութիւնք, որ Սէհէմ մի-ջօցաւ կալուածական տուրքերը վճարելու դրութենէն օգուտ քաղելով ջանադիր լինին մինչեւ յառաջիկայ փետրվար ամսոյ վերջ վճարել ազգային սեպհականութեանց յետնեալ կալուածական տուրքերն, ի չար իւրեանց պաշտօնավարած հաստատութեան մնացելին։

27 յունվար 1883 (Կնիք)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—=—

Մեր յարգոյ պաշտօնակից Ֆ... ... իւր նախընթաց անուր թըւով «...» կը հրատարակէ «Պալքանայ կողմը»։ Ֆրանքօ-Հելլենական թերթին անօրէնն Հէքսէքի ապստամբութեան միջոցին ալ մի և նոյն տիտղոսով (...) տետրակ մը հրատարակած էր, որով Պալքանեան թերակղզւոյ մէջ Համասլաւութեան նիւթած մեքենայութեանց վրայ Եւրոպիոյ ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր։ Պ. Քիրիաքօբուլօ Յոյն ազգասէր մ'է, որ Պալքանայ կողմը Ռուսիոյ ... մանց գործադրութեան ձանր փոյթս կը նշմարէ թէ՛ Օսմանեան կայսրութեան, թէ՛ Յոյն ազգութեան և թէ՛ Եւրոպական խաղաղութեան համար. և թէպէտ Ռուսիոյ յառաջխաղացութիւնն այդ կողմէ Հէրսէքի ապստամբութենէն ի վեր մեծ յաջողութեամբք պսակուած լինի, Ֆ... ... ... Տնօրէնը դադրիր ուշադրութիւն հրաւիրել Պալքանայ կողմն անընդհատ կատարուող նիւթական և բարոյական պատրաստութեանց վրայ, որք ապագային մէջ մեծագոյն հարուածներ կրնան տալ այն երկրակի չահուց, յանուն որոց ինք ձայն բարձրացուցած էր յառաջագոյն։

Մեք ալ Հայ ազգասէր մ'ենք, որ Կովկասիոյ կողմը Ռուսիոյ դիտմանց գործադրութեան ծանր փոյթս կը նշմարենք թէ՛ Օսմ. տէրութեան, թէ՛ Հայ ազգութեան և թէ՛ Եւրոպական խաղաղութեան համար, և թէպէտ այդ կողմէ Ռուսիոյ յառաջխաղացութիւնը դարուս սկիզբէն ի վեր մեծ յաջողութեամբք պըսակուած լինի պարբերաբար, չենք դադրիր ուշադրութիւն հրաւիրել Կովկասիոյ կողմը կատարուող բարոյական և նիւթական պատրաստութեանց վրայ, որք ապագային մէջ մեծագոյն հարուածներ կրնան տալ այն երկրակի շահուց, զորս միշտ մեր աչաց առջեւ ունեցած ենք ուշադրութիւն հրաւիրելով այն քաղաքականութեան վրայ որուն Ռուսիա կը հետեւի Կովկասիոյ կողմը։

Նշմարուր իրողութիւն մ'է որ Ռուսիա Կովկասեան տակաւին սաստ զինուորական վարչութեամբ կը կառավարէ, հոն կը պահէ այնպիսի բանակ մը, որ ամեն ժամանակէ աւելի բազմաթիւ է, և այս բանակին հաշուոյն կը յաւելցնէ այնպիսի աւագին գումարներ, զորս ինք Ռուսիա ոչ ուրեք ծախք կ'ընէ նոյն թուով բանակի մը համար։ Քանի տարիէ ի վեր է որ Կովկասեան ազգեր կատարելապէս նուաճուած են, կորուսանելով անկախու-

թեան վերջին հետքերն և ապըստամբական ոգւոյ յետին նշոյլները· բայց հիմա կովկասիոյ մէջ Ռուս կառավարութիւնը կը պահէ բանակ մը, որ Շէյխ Շամիլի ապստամբութեան կամ Խրիմու պատերազմին ժամանակ հոն գտնուող բանակէն ալ ստուարաթիւ է։ Ըստի, 1881 տարւոյ կովկասեան ելմտացոյցն 28,500,000 րուբլիի բաց մը կը ներկայէ, կովկասեան բանակին յատկացած գումարը լինելով 27 միլիոն ռուբլի։ Բանակին վարչական ճիւղին յատկացած է 925,276 րուբլի, մինչդեռ Լեհաստանի մէջ նոյն ճիւղին յատկացած գումարն է 245,715 րուբլի և Թուրքաստանի(կեդր. Ասիա) մէջ 259,500 րուբլի։ Պէտք է սակայն դիտել թէ Լեհաստան և Թուրքաստան, իրենց դիրք, անհունապէս աւելի փափուկ և վտանգաւոր կեդրոններ են, քան կովկասիա։ Լեհաստան՝ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ նման առաջին կարգի երկու զինուորական պետութեանց սահմանակից կը գտնուի, իսկ Թուրքաստան ամեն կողմէ ոչ-բարեկամ տէրութիւններէ (ինչպէս Չինաստան, Աֆղանստան, Հնդկաստան) և անկախ կամ կէս նուաճեալ թշնամի ցեղերէ պաշարուած է։ Կովկասիոյ մէջ պահուող Ռուս բանակին այժմեան խաղաղական ժամանակի զօրութիւնն է 3,674 սպայ և 124,327 զինուոր։ Բնական է հարցնել թէ ուրու՞ համար են այսչափ բազմաթիւ զօրք։ Այդ մեծ բանակի ներկայութիւնն ո՛չ երկրին վիճակովը, ո՛չ ալ շրջակայ Ասիական պետութեանց տրամադրութեամբքը կ'արդարանայ։ Կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ կովկասիոյ մէջ։ Կարսի և Պաթումի գրաւումէն ի վեր, ամենեւին երկիւղ չկրնար լինել թէ կովկասու Մահմետականք ապըստամբութիւն մը յարուցանեն և Թուրքիոյ կողմէ զինուորական օգնութիւն գտնեն։ Իսկ Պարսկաստան աւելի քան կէս դար առաջ Ռուսիայէն կրած պարտութեամբք այնչափ ընկճեալ է և այժմ ալ իրբև զինուորական տէրութիւն այնչափ տկար է, որ Ռուսիա չկրնար երկիւղ ունենալ այդ կողմէ։

Աւելին կայ. Խրիմու պատերազմին ժամանակ, երբ կովկասիոյ Ռուսական բանակը պարտաւոր էր պահպանել իւր երկու կողեր, որոց կը սպառնային լեռնաբնակ խոյամ ժողովուրդք, երբ Շէյխ Շամիլ իւր յաջողութեանց կատարն հասած էր, երբ Էօմէր փաշա Քութայիսի վրայ կը քալէր և Օսմ. ամբողջ բանակ մը Հայաստանի կողմը կը գործէր, այդ տագնապալից միջոցին Ռուս բանակն ի կովկասիա՝ չէր այնչափ բազմաթիւ որչափ է այժմ։ Բարիզի հաշտութեան կնքման ժամանակ, երբ Բեդրսպուրկի կառավարութիւնն հըզօր ջանքեր կ'ընէր իւր զինուորական դիրքը գոհացուցիչ վիճակի մը մէջ ցոյց տալու համար, որպէս զի ըստ կարի քիչ զիջումներ կորզուէին իրմէ, կովկասիոյ Ռուսական բանակն 116 վաշտէ կը բաղկանար, մինչդեռ այսօր, երբ ո՛չ պատերազմ կայ, ո՛չ հզօր թշնամի, ո՛չ ալ պատերազմի երկիւղ, կովկասիոյ Ռուսական բանակն 136 վաշտէ կը բաղկանայ։

Այս բանակի մեծագոյն մասը կը գտնուի այժմ Տփղիսու և շրջակայ գաւառաց մէջ, բայց որովհետեւ հոն բոլորովին անգործ կը կենան, Ռուսական կարեւոր թերթ մը, Կոլոս, կը պահանջէ որ կամ զօրաց թիւը նուազի, «կամ գոնէ արեւմտեան սահմանագլուխը,(Թուրքահայաստանի սահմանագլուխն ըսել կ'ուզէ,) ղրկուի կովկասեան բանակին մեծագոյն մասն, ուր աւելի օգտակարապէս կրնայ ծառայել, քաղաքական և ռազմագիտական տեսութեամբք։»

Ահա այդ կարգի տեսութեանց մէջ կը գտնենք բացատրութիւնն այնպիսի գաղտնիքի մը, որ այլապէս անբացատրելի պիտի մնար։ Ռուսիա այդ մեծ բանակը կը պահէ ի կովկասիա, որպէս զի առաջին առթիւ կարենայ գործածել Թուրքահայաստանի վրայ իւր ծաւալման դիտմանց իրականացման, առանց միջամտութեան ժամանակ թողլու Պէրլինի դաշնագրին ստորագրող տէրութեանց, զորս Բեդրսպուրկի դահլիճը վարժուած է կատարուած իրողութեանց առջեւ դընելով հաւանեցնել իւր քաղաքականութեան։ Բայց Ռուսիա չհամարձակիր նոյն բանն ընել ի Լեհաստան, ուր եթէ պէտք եղածէն աւելի զօրք պահէր կամ գումար յատկացնէր իւր զինուորական վարչութեան, դրացի երկու տէրութիւնք, Գերմանիա և Աւստրիա, որք անընդհատ ուշադրութիւն կ'ընեն իւր շարժմանց, պատերազմական պատրաստութիւն մը պիտի նկատէին իրաց այդ վիճակն, և կա՛մ չափաւորութիւն պիտի պահանջէին Բեդրսպուրկի կառավարութենէն, կա՛մ իրենք ալ նոյն բանն ընելով, երկիւղ պիտի պատճառէին Ռուսիոյ։

Վերև յիշատակուած և կովկասեան պաշտօնական վիճակագրութենէ քաղուած թիւերէն զատ, կ'երեւի թէ կան թիւեր ալ որք գաղտնի կը պահուին։ Այսպէս, Ռուսահայ բարեկամ մը, որ իւր բռնած դիրք և վարած պաշտօններով կըրցած է տեղեկութիւններ ստանալ կովկասիոյ զինուորական վարչութեան նկատմամբ, Տփղիսէն կը գրէ մեզ թէ կովկասիոյ զինուորական վարչութեան յատկացած յայտնի գումարներէն զատ, կան [illegible], որք Թուրքահայաստանի վերաբերեալ գործոց կը յատկացուին։ Ագոնց գումարը քանի մը հարիւր հազար րուբլիի կը հասնի, որով կը հոգացուին թուրքահայաստանի մէջ պաշտօն վարող Ռուս հիւպատոսաց ծախքերը, Թուրքահայաստանի մէջ կատարուող ռազմագիտական քննութեանց ծախքերն, և ուրիշ աւելի կամ նուազ անխոստովանելի ծախքեր։ Դիտելի է որ, ամեն երկրի մէջ, Հիւպատոսք տէրութեան մայրաքաղաքին մէջ նստող Արտաքին գործոց նախարարէն կ'ստանան իրենց թոշակներ և հրահանգներ, և ուղղակի անոր պատասխանատու են։ Իսկ կովկասիոյ մասին կ'երեւի թէ այդպէս չէ, քանի որ Տփղիսի կառավարութիւնն ուղղակի յարաբերութեան մէջ է թուրքահայաստանի Ռուս գործակալաց հետ, և անոնց պէտք եղած գումարներէն զատ, հարկաւոր հրահանգներն ալ կու տայ անշուշտ։

Այս ամեն իրողութիւնք, ինչպէս կը տեսնեն ընթերցողք, յոյժ հրահանգիչ են, և ըստ մեզ, հարկ անհրաժեշտ է որ Բ. Դուռն, ըստ կարի շուտ կարգադրելով իւր Եւրոպական խնդիրներ, լըջօրէն ուշադրութիւն դարձնէ կովկասիոյ կողմը։ Թուրքիոյ և Հայ ազգին կարեւորագոյն շահերը կը պահանջեն որ կայսերական կառավարութիւնը Թուրքահայաստանի կողմն իւր դիրքը զօրացնէ նիւթապէս և բարոյապէս։ Նիւթապէս հարկ է զօրացընել ամրութիւններն աւելցնելով և զինուորական դիտութեան արդի պահանջմանց համեմատ զանոնք աւելի եւս ամրացնելով Թուրքահայաստանի սահմանագլխոյ վրայ, որք, ըստ ընդհանուր վկայութեան, արդի զինուորապէս պաշտպանելու վիճակին մէջ չեն այժմ։ Ապարապետութեան մեծագումար ելմտացոյցին մէկ մասը պէտք է յատկացնել այդ կողմ նոր զօրանոցներ շինելու, որպէս զի այն զօրաբանակներ զորս հոն պահել հարկաւոր դատուի, բեռ մը չլինին աղքատ գիւղացւոց վրայ։ Բարոյապէս ալ Օսմ. կառավարութիւնը պէտք է զօրացնէ իւր դիրք ի Թուրքահայաստան, հարկաւոր բարենորոգումներն անյապաղ գործադրելով, բնիկ տարերաց սիրտը շահելով և զանոնք աւելի եւս ամրապէս կապելով Օսմ. գահուն հետ։ Այս նկատմամբ Թուրքահայաստանի կուսակալաց և կառավարչաց վրայ մեծ պարտականութիւն մը կայ, որ դժբախտաբար, կ'երեւի թէ տեղ տեղ լիովին չէ հասկցուած դեռ. որովհետեւ, օրինակի համար, Կարնոյ կուսակալին նման Բ. Դրան շահերը լաւ ըմբռնելու կարող կուսակալի մը տէրութեան հաւատարմագոյն հպատակաց մէկ մասին՝ այն է Հայոց հետ վարուելու կերպին նըկատմամբ մեր Կարնոյ թղթակցին տուած տեղեկութիւնները, զորս երէկ հրատարակեցինք, գոհացուցիչ բնութիւն մ'ունենալէ աւելի կամ նուազ հեռի են։ Կը յուսանք թէ այս թերութիւնք շուտով կը դարմանուին, և կովկասիոյ վրայ տիրող զօրութիւնն ո՛չ բարոյապէս ո՛չ ալ նիւթապէս որ և է դիւրութիւն չգտնէր կայսերական կառավարութիւնն յանկարծակիի բերելու Թուրքահայաստանի կողմէ, ի մեծ վնաս Բ. Դրան և Հայ Ազգին։ Բ. Թ.

Տ. ԳԷՈՐԳ Դ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՒ Պ. ՄԱՐԿՈՍ ԱՂԱԲԵԳԵԱՆՑ

Պատուարժան Պ. Մարկոս Աղաբեգեանց կը կարծէ թէ հանգուցեալ կաթողիկոսին մահուան առթիւ մեր հրատարակած յօդուածն «աւելի մի ներբող լինելու էր հակում, քան թէ մի տեղն ի տեղն անաչառ քննադատութիւն» անոր վարած զանազան պաշտօններուն։ Այսպէս ըսելով, Պ. Աղաբեգեանց կ'ուզէ մոռնալ քաղաքակրթեալ մամլոյ սա ընդհանուր կանոնը թէ հանգուցեալ բարձրաստիճան անձի մը զանազան պաշտօններուն վրայ մի «տեղն ի տեղն քննադատութիւն» ընելու տեղն՝ անոր մահուան հետեւեալ օրը գրուած լրագրական յօդուածի մը մէջ չէ։ Կենդանութեան միջոցին, կարելի և ներելի է իւր արարքը քննադատել, և ընդհանուր սովորութիւն մ'է որ մեծ մարդոց կենդանութեան միջոցին իրենց թերութիւններն են որ աչքի կը զարնեն աւելի, և կը քննադատուին, իսկ մահուան հետեւեալ օրն, իրենց առաւելութիւններն և քիչ շատ արժանաւոր գործերն են որ ուշադրութեան առարկայ կը լինին։ Արդ. մեր ընթերցողք քաջ կը յիշեն թէ Տ. Գէորգ կաթողիկոսի բոլոր պաշտօնավարութեան միջոցին, Մասիս չդադրեցաւ անոր այլ և այլ արարքը քննադատելէ. բայց մեռնելուն հետեւեալ օրն՝ Արեւմտեան լրագրութեան լաւագոյն օրինակաց համեմատ, աշխատեցաւ երեւան հանել գլխաւորապէս հանգուցեալ կաթողիկոսին օգուտ և աւելի կամ նուազ իւր խորհրդով կատարուած օգտակար գործերն։ Այսու հանդերձ, մինչեւ իսկ այդ կենսագրական յօդուածի մէջ, չզօղեցինք սա անժխտելի իրողութիւն թէ հանգուցեալ կաթողիկոսին պաշտօնավարութիւնը քննադատելի շատ կէտեր կը պարունակէր. որովհետեւ համամիտ չենք մեր դիւրագրգիռ ընթերցողաց ոմանց կարծիքին, որ բերանացի հաղորդուեցաւ մեզ, թէ կաթողիկոսի մը մահէն յետոյ այլ եւս աններելի է որ և է քննադատական դիտողութիւն ընել անոր պաշտօնավարութեան վրայ, երբ թէ մարդուն հետ կաթողիկոսութիւնն եւս մեռած լինէր, և երբ թէ վախճանելոյն չպիտի յաջորդէր ուրիշ մահկանացու մը, որ նոյն թերութեանց մէջ կարող է իյնալ, եթէ անոնք մատնանիշ եղած չլինին։ Պ. Մարկոս Աղաբեգեանց սկզբամբ իրաւունք ունէր դիտել տալու թէ կաթողիկոսին մահէն ի վեր մէկ ու կէս ամիս անցած և ազգային սուգը վերջացած լինելով, օգտակար էր քննադատական տեսութիւն մ'ընել անոր պաշտօնավարութեան վրայ. և յիրաւի, յարգանք կը պարտինք միայն մեռելոց, իսկ ճշմարտութիւն կը պարտինք պատմական անձանց, այսինքն անոնց որք կենդանի պիտի մնան պատմութեան մէջ, և Տ. Գէորգ կաթողիկոս, Հայ Ազգին մէջ կարեւորագոյն պաշտօնը վարած լինելով երկար ժամանակ, պատմական անձ մը դարձած է բնականաբար։

Կարեւոր խնդիրն այն է այժմ թէ եղած քննադատութիւնք ո՛րչափ ճշմարիտ են։ Պ. Մ. Աղաբեգեանցի դիտողութիւններն երկու կարգի կրնանք բաժնել, նախ՝ ինչ որ իւր անձնական ծանօթութեամբ կը հաստատէ, և երկրորդ՝ ինչ որ այլոց վկայութեան յենլով մէջ կը բերէ։ Թէպէտ Պ. Մ. Աղաբեգեանց մեծ իրաւունք չունէր գանգատելու թէ հանգուցեալ կաթողիկոսին մահուան առթիւ մեր հրատարակած տողերուն մէջ իսկ չէինք յիշած Մշէ [illegible] խմբագրին գործունէութիւնը 16 տարի առաջուան կաթողիկոսական խնդրոյն նկատմամբ, բայց մեք լաւ գաղափար ունեցած ենք միշտ այդ գործունէութեան վրայ։ Միւս կողմն, ինչ որ Պ. Աղաբեգեանց իւր անձնական ծանօթութեամբ կը հաստատէ ներկայ խնդրոյ մէջ, չկրնար առարկութիւն վերցնել, և ինք արդէն կարող եղած է հանգուցեալ կաթողիկոսին գլխաւոր թերութիւնները թուել իւր իսկ անձնական ծանօթութեան յենլով։ Բայց մեծագոյն մասն այս վկայութեանց, զորս ուրիշներէ կը քաղէ, առարկելի բնութիւն մ'ունի, և ցաւելու բան մը եթէ կայ, սա է թէ Պ. Աղաբեգեանց, իւր վերջին գրութեան մէջ, չափէն աւելի կարեւորութիւն տուած էր անոնց։ Այսպէս կը յիշէ Բարթուղիմէոս վարդապետին խոր վիրաւէն և Փիլիպպոս եպիսկոպոսին Գաւրգիւղէն մեզ ղըրկած թուղթերն, որք անշուշտ շահագրգռութիւններ կը պարունակէին, քանի որ սոյն երկու եկեղեցականք Գէորգ Դ. կաթողիկոսին դէմ վշտանալու անձնական պատճառներ ունեցած էին, և երբ այս անձնական պատճառք չկային, բողոքոյ ձայն մը չէին արձակած։ Աւելի հետաքրքրական պարագայ մը սա է որ, մինչդեռ այս երկու եկեղեցականաց գրուածոց մէջ ամենէն աղուոր և մանրամասն նամակը Փիլիպպոս եպիսկոպոսինն էր, Պ. Ա. Ա. որ Ն. Գերապատուութեան գլխաւոր աջակիցն եղած էր Էջմիածնի վիճակին դէմ այդ բողոքի պատրաստութեան մէջ, ինք եւս Էջմիածին նըթալէ յետոյ՝ բերանացի և գրաւոր կերպիւ կը յայտնէր մեզ թէ «Փիլիպպոս եպիսկոպոսի գանգատները» զորս ինք Պ. Ա. Ա., շարադրած էր կատարեալ համամտութեամբ, «խիստ չափազանցեալ էին»։ Այս պարագայից մէջ, Պ. Աղաբեգեանցի իմաստասէր մտաց կը թողունք քննել այն պայմաններ, յորս ազգային ժամանակակից պատմութիւնը կը գրուի տեսակ մը գրիչներու ներքեւ։ Պ. Աղաբեգեանց կը յիշէ նաեւ Մշակի և մեր Տփղիսի թղթակցին սովորաբար Մշակէն ներշնչուելով գրած կծու դիտողութիւնները Տ. Գէորգ Դ. կաթողիկոսի պաշտօնավարութեան դէմ։ Դիտել կու տանք սակայն որ, եթէ կայ հեղինակութիւն մը, որ ամենէն քիչ վստահութեան արժանի լինի հանգուցեալ կաթողիկոսի առաքինութեանց նկատմամբ գաղափար մը կազմելու մասին, այն ալ նոյն իսկ Մշակն է, որոյ խմբագիր—Տէօրէնը հանգուցեալ կաթողիկոսին դէմ վըշտանալու անձնական պատճառներ ունենալէ զատ, զորս բացատրելու տեղը չէ աստ, արդէն սկզբունք ըրած է Հայ Եկեղեցւոյն նշանակութիւնը կորսել Հայ Ազգին առջեւ, և այս նպատակաւ ամեն առթիւ հարուածելէ զատ այդ Եկեղեցւոյ գերագոյն Պետը, քանիցս յայտարարած է, և տակաւին սկզբն ալ կրկնելու սա յիմարական խօսք թէ «իւր թերթին (Մշակի) համար Հայ Ազգային Եկեղեցի մը չկայ, այլ Հայ կաթոլիկ, Բողոքական, Յոյն կամ Ռուս Եկեղեցիք հաւասար են. հետեւաբար, ինք որ և է Եկեղեցւոյ շահուց կապուած չէ ամենեւին»։ Պ. Աղաբեգեանցի կը հարցնենք թէ Հայ Եկեղեցւոյ մասին—տխմարութեամբ կամ չարամտութեամբ—այսպիսի համոզում ունեցող թերթի մը նոյն Եկեղեցւոյ պաշտօնէից դէմ հրատարակած տողերուն կարելի՞ է մեծ կարեւորութիւն տալ։ Պ. Մ. Աղաբեգեանց կը յիշէ նաեւ Հովհանց անուն Հռոմի մէջ կաթողիկութիւն ընդունած անձի մը և Աւետաբեգ Միրզախանեանց անուն անձին հրատարակութիւններն, որոց առաջինը Գէորգ [illegible] թուղթ մը գրած է, երկրորդն ալ անոր կաթողիկոսական ընտրութեան աշխատելուն համար հրապարակաւ վարձք պահանջած է Պըրուսայի նախկին Առաջնորդէն։ Բայց ոչ միայն այս երկու անձինք, Հովհանց և Միրզախանեանց, հանգուցեալ կաթողիկոսին դէմ վշտանալու անձնական պատճառներ ունեցած էին, այլ նաեւ բարոյախնդիր անկարեւոր անհատականութիւններ էին, որոց խօսքին կարեւորութիւն տալ լուրջ մարդու գործ չէ։ Կ'երեւի թէ Պ. Աղաբեգեանց շատ գայթակղած է տեսնելով թէ հանգուցեալ կաթողիկոս այդ բարձր պաշտօնին հասնելու համար յատուկ մարդ մը գործածած լինի վարձք խոստանալով։ Բայց եթէ կաթողիկոս, Պատրիարք ևն. ընտրուիլ ուզող անձն իրմէ պահանջուած արժանիքն ու կարողութիւնն ունի, այդպիսի միջնորդի մը գործածելը գայթակղութիւն չպատճառեր մեզ, որ կը յիշենք թէ այսօր իսկ Անգլիոյ մէջ, ուր կաշառասէրութիւնն ուրիշ ամեն երկրէ աւելի խստիւ արգիլուած ու դատապարտուած է թէ՛ օրէնքով և թէ՛ հանրային բարքով, երեսփոխանացուք ընդհանրապէս ունին [illegible] (ընտրութեան գործակատարներ) որոց մեծ կամ գումարներ կու տան իրենց ընտրութեան պէտք եղած ծախքերն հայթայթելու համար, ժողովներ կազմելով, տեղ վարձելով, ընտրողաց շոգեկառքի և թրամվէյի ծախքը վճարելով, հըրատարակութեանց գործածելով ևն։

Մեք սա եզրակացութեան գալ կ'ուզենք թէ հանգուցեալ կաթողիկոսի մը վրայ պատմական քննադատութիւն մը շինելու տարերքն այս օրինակ վկայութիւնք չեն կրնար լինել։ Պատմական քննադատութենէ մը պահանջուած գըլխաւոր պայմանն է որ պաղ արեամբ գրուած լինի, իրողութեանց և պարագայից հաստուն և անաչառ քննութեամբ, և որովհետեւ քննադատութեան առարկայ եղած անձին կենդանութեան միջոցին հրատարակուած դիտողութիւնք կրնան մեծագոյն մասամբ ենթակայ լինել ժամանակին ազդեցութեան, այսինքն անձնական տպաւորութեանց և անհատական կրից գրգռմը կամ հետքը կրել, պատմաբանից քով սովորութիւն եղած է ըսել թէ սերընդի մը պատմութիւնը նոյն սերունդը չկրնար գրել։ Եթէ այս առաջութիւն ճիշդ է, ո՛չ նուազ ուղիղ պէտք է լինի ըսել թէ Գէորգ Դ. կաթողիկոսին կատարեալ կենսագրութիւնը չկրնար շինուիլ անոր օրով ապրած և անոր հետ գժտած անձանց ոմանց վկայութեանց համեմատ, ինչպէս Պ. Մ. Աղաբեգեանց, որ գլխաւորապէս իբրեւ պատմագէտ ծանօթ է մեզ, մասամբ իւր փորձած է ընել իւր կենսագրական յօդուածի մէջ։ Բ. Թ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

(Մեր Վասպուրականի Թղթակցէն)

Վան, 4/16 յունվ. 1883.

Դարձեալ վարժապետական ժողով։ Դեկտեմբերի 19 է։ Նիստն՝ ըստ նախորդ որոշման՝ պիտի բացուի ժամ 6ին. սակայն ճիշդ ժամին եկողները գոց գտնելով ժողովատեղին, կ'ստիպուին ետ դառնալ ի պատիժ իրենց ճշդապահութեան։ 7 է ժամը՝ նորէն փակ է ժողովատեղին. ժողովականները հետզհետէ կը լեցնին դպրոցի ընդարձակ սրահին մէջ։ Սաստիկ ցուրտ է։ Վերջապէս ժամ 8 1/2ին հազիւ ժողովի անդամոց մեծամասնութիւն կը կազմուի, սակայն ո՞ւր գումարին նիստը, տեղ չկայ։ Ուսումնական խորհուրդի անդամներէն Նորընտիր քահանայ մը— թաղի դպրոցի տեսուչն՝ որ ժողովատեղիի պատրաստութեան հոգն ստանձնած էր, ոչ միայն իւր պաշտօնը կատարելու, այլ ժողովի անդամ ներկայանալու, այլ գէթ ժողովատեղւոյ դուռն անգամ բանալ տալու փոյթը չէ ունեցած։ Այսպէս եկեղեցականներ մեր ամեն յառաջդիմական քայլերուն փոխանակ օժանդակելու՝ ուղղակի կամ անուղղակի արգելք պիտի լինին միշտ։ Ցաւալի է այս, բայց ամեն բերանէ լսուած տխուր ճշմարտութիւն մ'է։ Զննելով սաստիկ ցուրտին, կ'որոշուի գումարել նիստը նոյն իսկ յիշեալ սրահին մէջը, որ խարխուլ դրսեւոյ մ'ի զատ ուրիշ ոչ մի զարդ չունի։ Ժողովականք՝ որոց թիւն հազիւ 25ի կը հասնի՝ կը բոլորին վառարանի մը շուրջը ծալապատիկ նստած տախտակի վրայ, որպէս զի թերեւս փոքր ինչ հանգչին որ յետ այսօրիկ գոնէ անհրաժեշտ է վերցնել դըպրոցներէն ծալապատիկը գրութիւնը։ Սրահը լեցուած է վառարանի ծակերէն ելած թանձր ծուխով։ “Որչափ գահավէժ անկում, կ'ասէք դուք և արդինք, արդի՞նք„ կը փութայք հարցունել։ Դժբաղդաբար ժողովի աննշան երեւոյթին հաւասար է արդիւնքն ալ, այսինքն հաւասար ոչինչ և միթէ կարելի՞ է աւելին սպասել։

Ժողովի օրակարգն է վիճաբանութիւն Ուսումնական խորհուրդի պատրաստած Նախակրթական ծրագրի վրայ. սակայն օրակարգի անցնելէ առաջ պէտք է կարդալ Նախորդ Նիստի ատենագրութիւնը, բայցակայ է ատենադպիրն, ձեռքէ ձեռքի կը փոխանակուի ատենագրութիւնը զոր ոչ ոք կարող է կարդալ, մինչեւ անգամ հոգ տարուած չէ գոնէ կանոնաւորելու ատենագրութիւնը. աւելի աւելի անհոգութիւն, ի՞նչ ասած, պէտք չէ՞ որ ամեն բան համաձայն լինի ժողովի խեղճութեան հետ։ Վերջապէս ատենադպիրը կը գայ և կը կարդացուի ատենագրութիւնը, անկարելի է խօսք մը հասկնալ։ “Հայերէ՞ն է արդեօք„ կը հարցունեն իրարու անոնք՝ որք ուսուցիչ են Հայերէնի։ Հազիւ մէկ երկու տողի մէջ ամփոփուած է 5—10 վայրկեանով խօսուած խօսքերու իմաստը. ի՞նչ ընէ խեղճ Ատենադպիրն ատենին, որ սղագրութիւն չունի և ամեն խօսողի խօսքերը պէտք է հասկնայ և նշանակէ. ինչ և իցէ, ժամը 9 է և ժողովը հազիւ կանցնի օրակարգին։ Կը կարդացուի Ուսում. խորհրդի պատրաստած ծրագիրն Նախակրթարանաց համար. ուսուցիչները մի և նոյն վայրկենին պէտք է ըմբռնեն ծրագրի իւրաքանչիւր պարբերութիւնը և թէ դիտողութիւն յայտնեն։ Ծրագիրը Նախակրթարանի համար նշանակած է չորս տարուան շրջան մը, որոյ վերջին տարին շատ ծանրաբեռնուած է։ Աւանդելի ուսումներն են կրօն, Մայրենի լեզու, Ազգային պատմութիւն, Նկարողական ուսում Հայրենագիտութիւն, Գծագրութիւն, Թըւաբանութիւն, Մարմնամարզ, Երգ, ազգային և եկեղեցական։ Աշակերտք կ'ընդունուին 7 տարեկան հասակէն։ Ատենապետ Պ. Ս. Տէր-Սարգիսեանց հրաւիրելով ուսուցիչները դիտողութիւնն յայտնելու ծրագրի իւրաքանչիւր հատուածի մասին, կը պատուիրէ կարճ խօսիլ, իրարու չպատասխանել. “վասն զի, կ'ըսէ, հազիւ մէկ ժամ ժամանակ ունինք, և ծրագրի քննութիւնն այսօր պէտք պէտք է աւարտի, որպէս զի նոր տարիէն ըսկսի գործադրութեան դրուիլ„։ Դպրոցները այսչափ տարի կրցած են առանց ծրագրի մնալ, իսկ յետ այսօրիկ չեն կրնար համբերել գոնէ քանի մը շաբաթ էլ. յետ այսօրիկ քանի մը շաբաթն “ահագին կորուստ է„ մեր դպրոցաց համար, զարմանալի չէ՞ այս։ Ինչ և իցէ՝ ժողովի անճշդապահութեան և թաղի քահանային անհոգութեան պատիժը ծրագիրն պիտի քաշէ, ուստի Ատենապետը երկար խօսողներն կ'ընդմիջէ և կը բռնադատէ լռել, “Պարոն դու կարծիքդ յայտնէ, ընկերդ կարծիքները հերքելու պարտաւոր չես„ կ'ըսէ միւսին, խօսք չտար ուրիշ մը. բացատրութիւն խնդրողները կը յորդորէ համբերել Ուսում. խորհրդի հրահանգին՝ որ դպրոցական ծրագրի հետ պիտի իրկուի ուսուցչաց։ “Եթէ խորհուրդը պէտք զգացեր է գիտելու ուսուցիչներու խորհուրդին, կը հարցնեն ոմանք. է՞ր թոյլ չտրուիր իրենց ընդարձակօրէն վիճաբանելու որ և է հատուածի մասին.—կը մռունք, կը պատասխանէ Ատենապետն, որ ժամանակնիս սուղ է, ձեր դիտողութիւնները կը նշանակուին. արդէն և ապահով եղիք որ նկատողութեան պիտի առնուին՝ երբ խորհուրդը ծրագրի համար իւր վըճիռը տայ։—Եթէ այսպէս է. լաւագոյն չէ՞ր ուրեմն ընդօրինակելով ծրագիրը իրկել և իւրաքանչիւր դպրոցի տեսչին կամ գլխաւոր դասատուին և նորա ուսուցչական խմբին գրաւոր դիտողութիւնը խնդրել ծրագրի համար. հոգ չէ որ այն ժամանակ “վարժ. ժողով„ գումարելու յուցամոլութեան ոչ եւս հարկ կը մնար։„ Վերջապէս ժամ մը յետոյ արդէն աւարտած էր մեր հըրաչակաւոր ծրագրի վիճաբանութիւնը։ Ուսում. խորհուրդն պիտի պատրաստէ նաեւ ծրագիր մը ուսումնարանաց (բարձրագոյն Նախակրթարան) համար և ժողովը նորա վիճաբանութեամբ պիտի զբաղի յաջորդ նիստին, որոյ օրը տակաւին յայտնի չէ, ի՛ են կասկածողներ կան որ երբէք յայտնի չլինի գուցէ։ Անտեղի կասկած մը անշուշտ....

Ես իմ թղթակցութեանց մէջ բազմիցս արդէն առիթ ունեցայ խօսելու մեր ուսումնարանական գործոց և Ուսում. խորհրդի կազմութեան և գործունէութեան մասին՝ ուր յանձնուած է մեր ուսումնարանական գործոց վարչութիւն։ Այս անգամ կ'ուզեմ ծանօթացնել ձեզ մեր Ուսում. խորհրդի անդամները, որպէս զի իմանաք թէ ո՞րպիսի ձեռաց մէջ է մեր դպրոցական գործի ղեկը։ Պ. Ս. Տէր-Սարգիսեանց՝ ատենապետ Սամիրոյ յանձնաժողովի և այժմեան Քաղաքական ժողովի ատենադպիրն, այլ և այլ առիթներով ծանօթ ազգային գործոց մէջ, գրական ասպարէզի մէջը ծանօթ իւր “Շահէն ի Սեւ[illegible]րով„ և ուրիշ գործերով, արժան

իր վայելած համբաւին. Պ. Մ. Հիւսեանց, համալսարանական, թարգման, հեղինակութեան տէր ճանչուած եռանդուն երիտասարդ մը. օտարաքաղաքացի. Պ. Մ. Աղանեանց, համալսարանական, վերջին խմբագիր „Վասպուրականի Արծուոյն“, թարգմանիչ, մասնաւորապէս Ռուսաց գրական ասպարէզին մէջ ծանօթ իր աշխատակցութեամբ Տփխիսի Մշակին և „Փորձին“. Պ. Խ. Խրիմեան՝ եղբօրորդի Ս. Հայրիկին, համալսարանական, Նախկին ատենապետ Գաւառ. ժողովին, տեսուչ, դասատու, և այլն, և այլն, ձեռնհաս խորհրդով՝ քան գործով. Պ. Նշան Շիրվանեան, „զուարթ Թոռոսը“ ըստ Պ. Ալլահվերդեանի, բայց ոչ նոյնչափ յաջող իր պաշտօնի մէջ, ուր զուարթ լինելու առիթ չկայ, ծանօթ իր „փարիզի վիշտերով“ և գործերով. Տ. Կոմիտաս Կիւնէշեան, Նորընտիր քահանայ մը, կարնեցի, տեսուչ և դասատու Նոռաշէնի գպրոցին, արժանաւոր քահանայ մ՚է կ՚ասեն ուրիշները, բայց երբեք արժանաւոր տեսուչ մը չէ, անարժան իր վայելած համբաւին. Տ. Մեսրոպ Փափազեան, ծերունի քահանայ մը, տեսուչ և դասատու Ցանկայանների գպրոցին, անծանօթ գպրոցական գործին։

Ես որ Ուսումն. խորհրդի կազմութիւնը և նորա ինչ ինչ պակասութիւններն այլ և այլ առթիւներով քննադատած եմ խստիւ, խոստովանած եմ նոյնպէս նորա անդամոց գէթ մի մասի յայտնի ձեռնհասութիւնը, յորոց իրաւամբ կ՚սպասեմք մեր ուսումնարանական բարեկարգութեան գործը։ Ուրախ եմ որ մեր յոյսը մեծաւ մասամբ ի զերեւ չելաւ ցարդ։ Թողունք գպրոցական ծրագիրն՝ որ մեր ուսումնարանական գործի մէջ արդէն նշանաւոր երեւոյթ է, թողունք „վարժ. ժողովը“ որ եթէ արդիւնք մը արտադրելու անկարող իսկ լինի. գէթ ապացոյց մ՚է Ուսումն. խորհրդի յառաջդիմութեան, խորհուրդն իր կազմութեան օրէն ի վեր կը խորհէր ունենալ Նաեւ ընդհ. տեսուչ մը և յաջողեցաւ միայն քանի մ՚օր առաջ, կոչելով այդ կարեւոր պաշտօնին Պ. Մ. Փորթուգալեանը։ Ուսումն. խորհուրդն աւելի արժանաւոր ընտրութիւն չէր կրնար ընել, զոր Քաղաքական ժողովը վաւերացուց։ Պ. Փորթուգալեանի հայրենասիրութենէն կ՚սպասեմք որ չմերժէ իրեն առաջարկեալ պաշտօնը, ոչ որ իրեն չափ ուսումնասիրած է մեր գպրոցական գործերը և ոչ ոք Ներկայ գրութիւնը բարւոքելու համար իրմէ աւելի օգտակար կրնայ լինել։

*
* *

Կարդացինք Պ. Մ. Ալաբեգեանի „տեղակատար Նամակը“ զոր հրատարակեց „Մասիս“։ Վասպուրականցիք ուրախ են որ իրենց խօսքն ժողովին և Ազգ. ժողովի մէջ իրենց միակ երեսփոխանն գիտցած է այսպէս ճշմարիտ գիտակցութիւն ունենալ մի ժողովրդի զգացմանց, զոր իրենք պաշտօն ունին Ներկայացնելու։ Ս. Պատրիարքի հրաժարականին Ազգ. ժողովի կողմէն հաւաքելով ընդունելութիւնը սխալ քայլ մ՚էր արդէն, զոր վեհ. Սուլթանը և Հայաստանցի ժողովուրդը դատապարտեցին։ „Մասիսի“ վերջին թիւերէն կ՚իմանամք որ Ազգ. ժողովը ընդունելով Ս. Պատրիարքի հրաժարականը Հայաստանցի ժողովրդեան զգացումը և կամքը ուզած է չօշափել, մի անիրաւութիւն՝ որոյ դէմ մեր բոլոր զօրութիւնով կը բողոքենք։ Ցոյց տալու համար թէ Հայաստանցիք ո՛րչափ հակառակ էին Պատրիարքական հրաժարականի ընդունելութեան, կը յիշեմ որ Նորա հրաժարականը ընդունուած ժամանակը, այս տեղ թէև ի հարկէ սահմանափակ շրջանակներու մէջ խօսք կը լինէր մինչեւ անգամ հեռագիր մը քաշելով առ Պատ. Երեսփոխանաց թէ „Դուք պատասխան տուէք յետ ստացում ոչ եւս՝ Պատրիարք ճանչնալու Ներսէս Սրբազանը, բայց Կ. Պոլսի համար միայն, Հայաստանցիք միակ Պատրիարք մը կը ճանչնամք միայն, և դա Ներսէսն է„։ Կը շնորհաւորեմք Պ. Ալաբեգեանց իր „տեղակատար Նամակին“ համար, յայտնուած միտքերը մեր սիրտերուն շատ մօտ են։

*
* *

Դեկտեմբերի 26ին այս տեղի բոլոր եկեղեցեաց մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ վասն հոգւոյ Տ. Տ. Գէորգ Դ. կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց։ Քարոզիչները մեծ գովեստով դրուատեցին հանգուցեալ Հայրապետի մեծագործութիւնները, անոնցմէ մին մինչեւ իսկ առաջարկեց սուրբերու կարգն անցունելով տօնել Նորա յիշատակը։ Գովել մահուանէ վերջը միայն, այս ալ մի մոտ է։ Այժմի խօսուածներուն, թէ այժմեան գովեստներուն հաւատալ որոշումը դժուար է, բայց բարեբաղդաբար ժողովուրդները հաստատամիտ կը լինին․․․։

*
* *

Մուշեն եմ Նախարդ Նամականաւ գրելու Ջեզ մի դէպք որ տեղի ունեցած է ի Նարեկ։ Նոյեմբեր 22ին գիշերն հաչակաւոր Խան Մահմուտի որդիներէն Սայիտ Բէկն որ կը բնակի Գաւալի Հարբերդ անուն գիւղը՝ հրդեհեց Նարեկ գիւղին մէջ իր խոտի բոլոր դէզերը, թուով 22, ազատեցաւ միայն չորս դէզ՝ որոնք գիւղէն հեռի էին։ Գեղացիք այս պատճառաւ ստիպուեցան մեծաւ մասամբ ծախել իրենց զուար. ոչխարները։ Սայիտ Բէկ այսպէս ուզած է վրէժ լուծել Նարեկցիներէն, որք իրեն կողմը բռնած չէին, երբ ինքը դատ ունէր Քեօլի—խան Բէկ անուն ազդեցիկ քիւրդի մը հետ։ Նարեկցիք երկու չաբաթէ ի վեր խումբով այս տեղ լեցուած բողոքած են նահանգային կառավարութեան մօտ, որ չգիտենք ինչ պատասխան տուած է իրենց։

*
* *

Դեկտեմբերի 30ին երբ տունէն չուկան կ՚երթէր Պ. Պօղոս Տէր—Սարգիսեանց, լումայափոխ, եղբայր Պ. Ս. Տ. Սարգիսեանցի, քաղաքի մէջը երեք ծպտեալ չարագործներ վրան յարձակեցան, քանի մը անգամ վիրաւորեցին և պայուսակը յափշտակելով փախան։ Եղած կորուստը 300 լիրա կը հաշուեն։ Չարագործներէն երկուքը ձերբակալուած են, որոց մին ոստիկան մ՚է։ Այս յանդուգն գողութեան դէպքը մեծ սարսափ պատճառած է այս տեղ։

—Դեկտեմբերի 6էն սկսեալ բաւական առատ ձիւն տեղաց այս տեղ Ցուրտը՝ չնայելով քանի մը օրուան սաստկութեան՝ շատ թեթեւ է այժմ. եթէ այսպէս շարունակէ բաղդաւոր ենք։

ՍԵԲԱՍՏԻԱ

—=—

(Շուր. և Քէշ)

Արդ. երբ մեր հարուստ դասն իր հայրենասիրական առատաձեռնութեամբ և երիտասարդութիւնը իր անձնուէր աշխատութեամբ և ի մի ձուլեալ միահամուռ ընկերութիւնք իրենց անխոնջ և անդուլ ջանից՝ լիառատ գիտութեամբ կարող կ՚ըլլա՛ն քաղաքին մէջ մի բարեկարգ ուսումնարան և վանուց միոյն մէջ մինչեւ վեց ամիս՝ գիշերօթիկ վարժարան մը պահել՝ օրէն տարուած Մեծ. Գրիգոր էֆէնտի Գաբրիէլեանի Նման գիտութեանց հմուտ միւսնաշնորհ ուսեալ դասատուաւ և մի բաւական ուսեալ և ամենագործութեան մէջ քաջահմուտ վարժուհեաւ հանդերձ։

Բայց ասոնց վրայ երրորդ դարման մ՚ալ անհրաժեշտ է բաւ. մեզ, և այս է որ Սեբաստիա պարտ ու պատշաճ զոհողութեամբ իրեններն գնահատել գիտնայ, մեք դայս կը պահանջեմք։ Սեբաստիա զարմանալի քաջաբերութեամբ մ՚իր ծոցին մէջ իր զարգացման մէկէն աւելի սերմեր և տարրեր կը սնուցանէ, որով և դուրսէն իր յառաջդիմութեան օգնականներ փրնտռելու չէ այնչափ կարօտ՝ որչափ այլք ի քաղաքաց փոքուն—Ասիոյ, զի ահա հայկաբանութեան համար հայրենասէր դասատու մ՚ունիմք աչալուրջ Թադէոս Կէզիրեան պատուելին, որ շատ երկար տարիներ Սեբաստիոյ ծառայած է և քան առաւել աշխատող չկայ Սեբաստացի երիտասարդ մը որոյ առաջեւ հայկաբանութեան համար ծնրադրած չըլլայ. սակայն ցաւալի է որ սոյն պատուելին Պոլիս կը դեգերի և մեր հայրենակիցներն ու խոհեմագոյն հայերն ու Սեբաստիոյ արժանընտիր Գերբ. Առաջնորդը բոլորովին անտարբերութեամբ լուռ դիտող կը հանդիսանան։ Պատուելին եթէ ոչ դպրոցաց մէջ բաւ ուսանց, գոնէ վանքին մէջ օրինաւոր թոշակաւ միայնակ և մատենագրութեան դրապեցով կրնայ ազգին և Սեբաստիոյ օգտակար ըլլալ. այս պարագայիս վրայ հայրենակցաց մանաւանդ քաղաքիս վանական խորհրդոյն — եթէ կայ — ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ։

Նոյնպէս վերոյիշեալ բարեկարգելի ուսումնարանին և հաստատելի գիշերօթիկ վարժարանին վրայ Սեբաստիա կարող է ունենալ երկրագործական վարժարան մ՚եւս շնորհիւ իր մի անձնուրաց զաւկին Տ. Նազարէթ Տողասարեանի, որ հինգ տարիէ հետէ Գաղղիոյ մէջ երկրագործական ուսման կը պարապի։ Տ. Տողասարեան 20 տարեկան փառավառ տաղանդաւոր և ուշիմ երիտասարդ մ՚է, որ երկու տարի Մէրչինի երկրագործական դպրոցին մէջ երկրագործութիւնն տեսականապէս ու գործնականապէս ուսանելով փառաւոր վկայական մ՚ստացաւ և փարիզի երկրագործական բարձրագոյն վարժարանը մտնելու համար անհրաժեշտ եղող այն դասեր որք Մերչինի մէջ իրեն աւանդելի չէին, ինք զայն եւս իր պաշտպանող ժամերուն մէջ անթերի ուսանելով ի քննութեան 33 ֆրանսացի աշակերտաց 3դ հանդիսացաւ, որով սոյն բարձրագոյն կրթարանն մտնելու արժանի ճանչուեցաւ, և որ մտնելէն երկու տարի ետք տեղի ունեցած հրապարակային քննութեան մէջ 76 ֆրանսացի աշակերտաց երրորդն եղաւ, Նաեւ փարիզի թագային պարտիզպանական ուսման մրցման մէջ 100 ֆրանք պարգեւ բաշխուեցաւ Հայ ըլլալուն համար, մինչդեռ, եթէ Գաղղիացի ըլլար, 500 ֆրանք պիտի ստանար։ Սոյն երիտասարդն որ Սեբաստիոյ ի ժամանակին հարուստ և բարեհամբաւ ընտանեաց մը շառաւիղն է, այսօր աղքատ վիճակի մէջ կը գտնուի, սակայն և այնպէս ուսմանը կը շարունակէ հօրն և մեծաւ մասամբ Մեծ. Պօղոս էֆէնտի Երամեանի Սեբաստացւոյ ձեռնտուութեամբ, և առատաձեռն անձանց օգնութեամբ, ինչպէս որ վերջին օրերս Սեբաստիոյ ազգայիններէն բարեսէրք ոմանք ութ ոսկւոյ գումար մը հանգանակելով մեր ձեռամբ իրեն ղրկուեցաւ ի հաշիւ իր գպրոցական պարտուց։ Պ. Տողասարեան ուսման կրթական մեծ օգնութեան կը կարօտի թէ՛ հինգամսեայ ապրուստի, թէ՛ գպրոցական թոշակի և թէ՛ վերադարձի համար։ Սեբաստացիք պարտին օգնել սմա, վասն զի ապագային մէջ մեծաւ մասամբ իրենք պիտի օգտին նորա տաղանդէն և հայրենասիրութենէն։ Ամեն Հայ ազգասիրական պարտք մ՚ունի իր չափով օգնել այդպիսի երիտասարդի մը։ Սմին նման ունիմք երիտասարդ մ՚ալ Տ. Օննիկ Ա. Ալթէշեան, բնիկ Սեբաստացի, յառաջադէմ աշակերտ Պոլսոյ Արուեստասիրաց ազգօգուտ ընկերութեան ի Մուշ բացած երկրագործական վարժարանին, այս այսպիսի ազնուազարմ Հայ կնոջ մը զաւակն է, որ իր տունը մինչ 250 ոսկի կ՚արժէր ուրիշ գնողներու քով 180 ոսկւոյ Սեննեքերիմեան ընկերութեան ծախեց, որ սոյն զոհողութեան փոխարէն նորա մասաւ մանկանց դաստիարակութեան հոգը ստանձնեց, գովելի օրինակ։ Սոյն ուշիմ երիտասարդն Անգլիական լեզուի բաւական վարժ ըլլալուն Ամերիկայ պիտի երթայ երկրագործական ուսմունքը կատարելագործելու, բայց չքաւորութիւնը խեղճ երիտասարդը մտատանջութեան մատնած է. սա եւս անհնայն կերպով կարօտ և արժանի է համայն ազգին և մանաւանդ Սեբաստացւոց կարեկցութեան և Սեննեքերիմեան ընկերութեան պարտաճանաչութեան։

Պ. Տողասարեանի և Պ. Ալթէշեանի վրայ խօսելով միտքս կը գայ թէ ժամանակաւ պանդուխտ Սեբաստացիք ի Կ. Պոլիս Արուեստասիրաց ընկերութիւն մը կազմելու ձեռնարկած և կանոնագիր մ՚եւս խմբագրած էին։ Կարելի չէ՞ արդեօք որ վերակենդանացնենք սոյն ընկերութիւնն, որ այժմ տայ արուեստից, մանաւանդ երկրագործութեան, որոյ մեր արդաւանդահող գաւառին մէջ ծաղկելովը անտարակոյս պիտի կասեցնէ գաւառիս թշուառութիւնը դէպի կորստական ապագայութիւն դիմող արշաւանքը։ Մեք սոյն Արուեստասիրաց ընկերութեան վերակազմութեանը համար բարեպատեհ առիթ կը համարիմք Մեծ. Յարութիւն էֆէնտի Գրմըզեանի Պոլիս ներկայութիւնը, որուն ի Սեբաստիա իր Ազգին և երկրին մատուցած ծառայութիւնքը ո՛չ միայն Սեբաստիոյ ընդհանուր Հայ հասարակութիւնն, այլ և մեր Օգոստափառ վեհապետին կառավարութիւնն ալ մեծապէս գնահատելով Սալիպի երրորդ աստիճանը բարձրացուց։ Մեք Նորա սոյն պատիւը շնորհաւորեմք և առաւել բարձր աստիճաններ մաղթելով հանդերձ, այդ Արուեստասիրաց ընկերութեան վերակազմութիւնն եւս իր ազգասէր գործունէութենէն տեսնելու անխաբ փափաքութիւնն կը տածեմք։

Արդ մեր երկու խօսքը ամփոփելով կը կրկնեմք, որ եթէ մեր հարուստներն իրենց ազգասիրական պարտաւորութիւններն անթերի կատարեն, մեր ուսեալ երիտասարդութիւնը իր կոչման և պարտուց համաձայն վարուիլ սորվի, մեր ամեն կարգի հասարակութիւնը իր զաւակաց արժանիքը գնահատել և խրախուսել գիտնայ, մեր Ուսումնասիրաց ընկերութիւնք ի մի ձուլուին և Արուեստասիրաց ընկերութիւնն ալ իր վերակազմութիւնն և գործունէութիւնն ստանայ, այն ատեն բարօրութեան ժամը հնչած պիտի լինի. քանզի ինչպէս մեր ուսումնական Միացեալ ընկերութիւնք մեր մտային լուսաւորութեան և գրական շարժման պիտի օժանդակեն, նոյնպէս և Արուեստասիրաց Ընկերութիւնը մեր նիւթական և տնտեսական զարգացման պիտի նպաստէ. եթէ կ՚ուզեմք ճշմարիտ մարդ ապրիլ աշխարհի երեսը և անմահութեան անջնջելի հետքեր թողուլ մեզմէ ետք, մեր հոգին և մարմինն պարտիմք միապէս սնուցանել, զի մեր էութեան մի մասն ևեթ սնուցանելով երկուքը մեկէն նուաստացուցած կը լինիմք։

Ց. ԱԼԻՕՆԵԱՆ

21 Յունվար 1883
Կ. Պոլիս

Պ. ԳՐ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆՑԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

—•—

(Թարգմանութիւն «ԱՐՁԱԳԱՆՔ» շաբաթաթերթէ.)

(Շարունակութիւն)

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Հայհոյութիւն

Հարեւանցի աչքէ անցունելով պարոնի գրութիւնները ընդհանուր լրագրութեան մէջ՝ որոնք միամտաբար հիւրընկալած են զայնս եւ զորս կարողացեր ենք ունենալ, դիւրին է քաղել իւրաքանչիւր հաստատութեանց եւ մէն մի գործիչի բաշխած ածականները՝ որք իր գրութեանց մէջ կը փայլին, անշուշտ իբր անժխտելի փաստեր եւ հաւաստիչ քննադատութիւններ։

Պ. Նիկողոսեանցի համար ազգային ժողովն է.

«Մի կողմից գրուչական էֆէնտիներ եւ կաթօլիկութիւնից նոր դարձած կեղծ, խարդախ, մանրիչ արարածներ. միւս կողմից սարկաւագի երկզիմի, խարդախ, եւ վերջին աստիճան չահամոլ տիրացուներ, անշուշտ, ագահ եւ լիրբ։»

Ազգային Սահմանադրութիւնը՝

«Մի յիմարաբանութիւն եւ անմըռնելի նախատինք։»

Միացեալ Ընկերութիւնը եւ զայն տնօրինողք՝

«Այր աւազակաց, գողեր եւ սրիկաներ։»

Պոլսոյ Հայերն՝

«Աղքատութեան գիտութեամբ, փոխադարձ մատնութեամբ, խարդախութեամբ, կեղծաւորութեամբ, ուխտադրուժ եւ չահամոլ մարդիկ որոց եթէ մէկը կանխապէս համակրութեամբ վերաբերուել է, հէնց երեսին տեսանէ թէ չէ, ոտքով ձեռքով «հրաժարիմք» կ՚ասէ, վասն զի սոցանից ամենէն մեծերի համարումները վերջ ի վերջոյ կը յայտնուին նոյն կեղծաւոր, խարդախ, նենգ եւ խաբեբայ սոսր տրաբանները եւ խոկ եւ խոկ հայասերի կալվիններ են։»

Կ. Պոլսի խմբագիրներն — «Ռմբաղ, վատ եւ ասփիկար»։

Գործիչներն — «փտած գլուխներ, խուլօղներ»։

Հրապարակախօսք՝ — «մտամանկ խեղկատակներ եւ ածականամաժառ չարչիներ։»

Հայ կանայք, գրագիտուհիք եւ այլք՝ — «կօքօտներ եւ ամենգէփզէկներ» որոց ձեռքերու վրայ կը թքէ՝ վասն զի նոյա ձեռքերը, կ՚ըսէ, «ծառայած են մի միայն պճնասէր զէփզէկների եւ տիրացուների համբոյրներին։

Պոլսոյ աղջիկը՝ «իր երեւակայութիւնները ռոմաններով կը պղծէ։»

Տփխիսի կանայք՝ «անմի . . . մադուչկաներ։»

Վարժական խորհրդականք՝ — «Իգիօտ մինիստրներ։»

Մասիս լրագրոն՝ — «Կաչառակեր, գօշաքաղ, հոռոտական բառեր հնարող, բաքշիշ ստացող», իսկ իւր օգնական Պ. Քէչեան՝ «Թէրճէմանի աշխարանից մի մէջլիդ գողացող։» (Այս գաղափարը վերջին ժամանակներս փոխեց, եւ Մասիսին ու իւր օգնականին վրայ սկսաւ գովեստիւ խօսել։ Ցետոյ Նորէն աւրուեցաւ։)

Պոլսոյ ընդհանուր լրագրապետք՝ «քամակահատներ»։

Հայր Օրմանեան— «Շանթաժով ապրող» անպատիւ սկանդալներ անող, ժէզուիթ, անձնաչահ եւ մնապարծ։»

Կիւլպէնկեան Սերովբէ— «Աղքատին փողը ուտող։»

Ա. Ունճեան — «Աւազակ» եւայլն։

Յ. Կիւմիւշեան— «Ուղտ կուլ տըւող եւ խարդախ։»

Աբրահամ փաշա, Յ. էֆէնտի Նուրեան, Ս. էֆ. Համամճեան, Վահան էֆէնտի, Արթին պէյ Տատեան, Մադսուտ Սիմօն պէյ, Ս. էֆէնտի Ազաբէկեան եւ այլք «կոպիտ, դաւաճան, պատուավաճառ մարդիկ։»

Յ. Շիշմանեան (Ծերենց) «խենդ մարգարէ գնդած գլուխ»

Յ. Այվազովսկի՝ — «ազգատեաց»

Մի գաղատացի թղթակից ի Մասիս՝ «սևոտոր ծամող խոտ ուտող խումբուլ։»

Վերջապէս հարկ չենք տեսներ այս ցանկը աւելի երկարել, միայն սա արժան կը համարիմք յաւելցնել որ մեզ մօտ ոչ մարդ մնաց եւ ոչ ածական։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ստախօսութիւն

Մէկ անգամով ապացուցանելու համար թէ ստախօսութիւնը ինչ կը նշանակէ պ. Նիկողոսեանցի բառարանին մէջ, հետեւեալ երկու պարբերութիւնքը յառաջ կը բերենք, որոնք բառ առ բառ իր գրչին ելած խօսքեր են։

«Զափազանցութիւն պէտք է անել ազգու լինելու համար» եւ թէ՝ «մարդս պէտք է շատ անգամ իւր ներքին տրամադրութեան եւ համոզմունքին դէմ էլ գրէ, կեղծէ եւ ստէ իւր էշը քշելու համար»։

Արդ՝ պ. Նիկողոսեանցի վերոյիշեալ նուիրական դաւանութիւնը մենք այս տեղ առաջ բերելէ յետոյ կ՚անցնինք մէջ բերել մեկ քանի այս տեսակ ասրանքներ։

Մանկութ ժամանակաւ ինձի կ՚ըսէր թէ՝ օձը իւր թոյնը մողէսին կ՚առնու. դպրոցի մէջ ալ դասատուս սովրեցուց թէ՝ մեղուն իր մեղրը ծաղկի հիւթերէն կը պատրաստէ, այսպէս ալ համոզուած եմք որ պ. Նիկողոսեանց իր պաշարին մեծ մասը պ. Յ. Քէչէճեանէն կ՚առնայ. հետեւաբար օրին մէկը նորա Նամակէն քաղելով կ՚ըսէ թէ՝ Հալէպի հայերը այնքան ճարտարաբանաստ եւ հնարիմաց են եղել, որ մի հայ առանց կարի կօշիկ է չինել պարզապէս ուղտի ոտքերուն կաշին սկրգելով։

Կը թուի թէ պ. Նիկողոսեանց եւս այդ անկար եւ անմաշ կօշիկէն հագած ըլլալու է այստեղ, որ այսքան ատեն կարողացաւ թափառիլ խմբագրատունէ խմբագրատուն իր ուղղագրութեան սխալները տալ տալու համար։

Օրին մէկն ալ Հայաստանէն լուր կուգայ թէ քիւրդերը այս ինչ գիւղէն 400 ոչխար յափշտակած տարած են. եւ ահա երկրորդ օրը Պ. Նիկողոսեանց կը գուժէ մեզ թէ՝ քիւրդերը Հայաստանի այս ինչ գիւղէն 4000 աղջիկ առեւանգած են։ Իրաւ է որ մեր Հայաստանի աղջիկունք ոչխարէ կամ գառնուկէ վար չեն մնալ, բայց ընդհանուր Հայաստանի մէջ գրեթէ 4000 աղջիկ չգտնուիր եւ ոչ թէ մէկ գիւղի։

Անգամ մ՚ալ տեսանք որ Խրիմեան Հայրիկ 20,000 երիտասարդներու գըլուխ անցած եւ յեղափոխութեան դրօշակը պարզած Էրզրումի վերայ սկսած էր քալել Պ. Նիկողոսեանցի գրչին տակ։

Օր մ՚ալ յանկարծ սարսափեցանք երբ լսեցինք թէ Սայիտ փաշա ճարահատեալ վերջապէս թունաւորած էր զՏ. Ներսէս Պատրիարք, բայց սա՝ Հընդկաստանէն առ ինքն հասած դեղթափ ունենալով մազապուր գերծած էր յայտնի մահուանէ։

Վերջապէս դեռ շատ տեսակ անմարսելի Նիկողոսեանական սուտեր կըրնամ մէջ բերել եթէ չձանձրացնէք եւ այլն ըսելու։ (Մնացեալը յաջ.)

Ա Զ Դ

Մայրաքաղաքիս և գաւառաց ազգային վարժարանաց մէջ դաստիարակութեան բարձր պաշտօններ վարած և գրական ծառայութեամբք հանրածանօթ վկայեալ և հմուտ դաստիարակ մը պատրաստ է գաւառաց մէջ տնօրէն դասատուութիւն ստանձնել և կամ մայրաքաղաքիս Ազգային վարժարանաց մէջ այցելութեամբ Հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուաց և պատմութեան բարձրագոյն կարգաց դասախօսել։

Տեղեկութիւնք լրագրոյս խմբագրութենէն կ՚ստացուին։

Ա Զ Դ

Սեբաստիոյ Սենեքերիմեան ընկերութիւնը իւր ուսումնարանին համար կը փնտռէ դասատու մը որ պէտք է հըմուտ լինի Հայերէն Տաճկերէն եւ Գաղղիերէն լեզուաց և գիտութեանց կարեւոր ճիւղերուն և միանգամայն կարող եւ փորձառու դպրոցական հսկողութեան մէջ։ Նաեւ մի վարժուհի հայերէնի եւ ասեղնագործութեան տեղեակ. ուզողը պէտք է դիմէ Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ քարոզիչ Գեր. Յովսէփ Ծ. վարդապետ Այվազեանի։

Ա Զ Դ

Կարապետ Գալֆաեան եւ Յակոբ Պէրպէրեան պատիւ ունին ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ վաճառատանց եւ խանութներու համար տեսակ տեսակ գեղեցիկ գրերով թապլաներ չինելու, ապակիի վրայ վաճառատանց անուններ գրելու, տուներ ներկելու եւ պատերու վրայ գեղեցիկ եւ ընտիր նկարներ յօրինելու, ոսկեխի չիմլիր, եւ պղինձի վրայ ամէն տեսակ փորագրութիւններ ընելու պատրաստ են գոհացուցիչ գիներով։

Փափաքողք պէտք ն դիմեն Կ. Պոլիս Բարմաք—Գաբու, Մագասճըներու մէջ 22 թիւ խանութը։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽԻԹԻԽՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

—=—

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ՏԱԾՈՒՄՆ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

(Առաջին չրջան, 2 տարեկանէ մինչեւ 6)

Խմբագրեալ Ֆրանսական Առողջապահական ընկերութեան յանձնախմբէն, եւ հայերէն լեզուաւ հրատարակեալ ի ձեռն Մեծ. Տօքթ. Տ. Ս. Փէշտիմալճեանի։

Կը գտնուի ամէն Հայ գրավաճառաց քով, եւ Սոէֆ Պօղոս աղայի խանութը. գին 3 ղրչ։

ՀԱՄԱՌՕՏ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ի պէտս Ազգային վարժարանաց

Հեղինակ Գ. Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Հրատարակուեցաւ չորրորդ եւ վերջին տետրակն որ կը պարունակէ չարժական ելեքտրականութեան գիտելիքներն ու կիրառութիւններն, ինչպէս տեսութիւն բարդից, ելեքտրական լուսաւորութիւն, հեռագիր, Պ. Կրամի ելեքտրական նոր մեքենայներն, հեռախօս եւ ձայնագիր գործիներ, որոց ծանօթութիւնն յոյժ կարեւոր եւ օգտակար է ոչ միայն ուսանողաց, այլ եւ առհասարակ ամէն ուսեալ անձանց եւ հեռագրական պաշտօնէից։

Կը գտնուի ամէն գրավաճառաց քով ի գին 5 դահեկան։

Ամբողջ գործին գինն է 20 դահեկան։

ԿՈՒՆԵԼԹ-ԽԻԼ-ԼՈՒՂԱԹ

ԲԱՌԳԻՐՔ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Աշխատասիրութեամբ

[illegible]

Անդամոց Հասարակաց կրթութեան պաշտօնատան Գրաքննութեան ժողովի

Հրատարակիչ Գ. [illegible]

Տետր 18րդ

Գին բաժանորդագրութեան

Կ. Պոլսոյ համար արծաթ դհկն.	54
Գաւառաց համար » »	74
Իւրաքանչիւր տետրին գինն է	2

Բաժանորդագրութեան տեղին է Արամեան Գրատունը, Կ. Պոլիս, Զագմաճըլար, Յակոբեան խան թիւ 13։

Ա Զ Դ

Շոգւով բանող մեքենայ մը ի վաճառ հանուած է, որ 40 ձիու ոյժ ունի։

	Կշիռքներ
Ցիլինտրը տիւ միլիմէտրը	445
» տիւ վոլան	4000
» ալ լա փուլի	2000
Քուրս տիւ բիսթօն	950

Այս մեքենան, զոր լարելու համար 9,50 մեթր երկայնութեամբ և 3,25 մեթր լայնութեամբ տեղ մը պէտք է, կատարելապէս Նոր է։ Զայն տեսնելու փափաքողք պէտք է դիմեն Արեւելեան Բումելիի երկաթուղեաց Նէտի—գուլէի արուեստանոցը։

Երկաթուղեաց Տնօրէն

Կ. Պոլիս ՀԱԼԷՆ

30 յունվ. 1883 10

La publicité de l'etranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Karaekuy Déirmen Han

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

Բարոյական, Քրիստոնէական, Պատմական, Ուսումնական, Աշխարհագրական, և այլ պիտանի գիտելեաց, Մանկական վէպեր, Մանրավէպեր, Զուարճալի խաղեր։

—

Սոյն հնգ.ետասանօրեայ ընտիր և օգտաւէտ հրատարակութեան Բ. հատորին 2րդ տետրն ելած է։

Բ. հատորին (24 տետր) տարեկան գինն է երկու արծաթ մէճիտ։

Ռուսաստանի համար 4 րուպլի։

Տասն երկու տետրին, (վեցամսեայ գինն է քսան և հինգ ղրշ։

Աղքատ տղայք՝ տարեկանի (24 տետրին) պիտի վճարեն մէկ արծաթ մէճիտ, եթէ իրենց դպրոցին հոգաբարձութենէն և կամ գլխաւոր Դասատուէն վկայական մը բերեն։

Ստորագրութիւնք Ա. տետրէն կսկսին։

Բաժանորդագրութեան տեղերն են՝ Սուլթան-Համամ թիւ 14։ կամուրջի գլուխ՝ Սուքի Պօղոս աղայի խանութը։

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի մէջ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արգօսդ	2,500	Ռոճըրս
Արքադիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մագեդոնիա	3,500	Մարշ
Բոսֆօրիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կ'ին ճամբորդներ ալ առնին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալ

Հրատարակութիւն Մ. Հաճեճեանց Հաստատութեան Կ. Պոլիս Օրթագիւղ

—

ՏՕՔԹԷՕՐ ՍԱՖՌԷ

ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Հանրածանօթ)

—

ԹԵՐԹ Գ.

Կապար, անագ, զինկ. Ոսկի եւ արծաթ. Քարահանք եւ հանքք. Զարգարուելու սեղան. կաւաւ։

ԹԵՐԹ Դ.

կանեփ, բամպակ, բուրդ, մետաքս, հիւսուածներ, կաշի։

Գին իւրաքանչիւր թերթի մէկ դահեկան։ Շատ գնողներու զեղչ կըլլայ։ Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով։

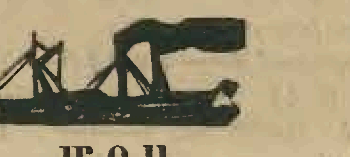

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլի և Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոփուս	4,200	Օզիրիս	3,000
Ֆարոս	4,000	Նէֆթիս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բէրու	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Իզիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ատլանտիս	1,700
Մոնֆիս	3,250	Լոթուս	800
Նէյլօ	3,250	Օլիմպոս	800
Մարէօթիս	3,250	Սէօբէլ	750

Օզիրիս շոգենաւը, նաւապետ Բոյ, Լիվըրփուլէն պիտի հասնի դէպ ի 20 ներկայ ամսոյս։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ. Գործակալք

Մէյտանըրգ սօգագ, Գոլիս

կամ առ Գ. ՆԷՎԻԾԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա.

Տնօրէնութիւն, Լիվըրփուլ, ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ. 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրփուլ.

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ	Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթօլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Գ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրօբուլոյ

ԻԼԱՆ

Օրման վէ Մէատին մէճլիսինտէն

Պէ հէր այ եամանընը այնէն լիրայի Օսմանի եիւզ ղրուշա օլարագ բէշինին Թոգատ գալիանէսի սանտըղընա թէսլիմ իտտւպ տէօրտէր պին գըյէ ալմագ իւզրէ գըրգ սէքիզ պին աթիգ գըյէ նիւհասը իալիսին պէհէր գըյէսի տօգուզ ղրուշ օն փարատա մահալլի թալիպի էօհտէսինտէ օլտըղընտան վէ իշպու քեանունը սանիի րումինին օթուզ պիրինճի բազար իրթէսի կիւնի սաաթ օնտա գարարը գաթիսի վէրիլէրէք իհալէսի իճրա գըլընաճաղընտան գամիլէյա թալիպ օլանլարըն վագթը մէզքիւրտէ գատար Տէրսաատէթտէ օրման վէ մէատին մէճլիսինէ վէ մահալլինտէ Թոգատ սանճաղը միւթէսարրըֆլըղընա միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր։

26 քեանունի սանի

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամէն շաբաթ մեկնին Լիվըրփուլ և Միջերկրականի մէջ։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանթէս	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարօքքօ	2,500
Ալէփփօ	3,000	Նուբ	2,500
Գալլիա	4,600	Բոթնիա	5,000
Գարթիա	3,800	Բաթաւիա	3,200
Պալմիրա	2,500	Բալթիք	3,000
Պէրթիւ Քուպա	1,200	Սէրվիա	7,800
Աբիսինիա	5,000	Սիդոն	4,600
Գարթաժէնա	4,700	Սարտինիա	3,000
Շերպուրգ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիդոն	3,000
Կուբա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Մօրօքքօ շոգենաւը, նաւապետ Պըրաուն, Լիվըրփուլէն եկաւ զանազան վաճառքով, եւ շուտով հոն պիտի վերադառնայ, Զմիւռնիա հանդիպելով։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար. թիւ 1 Քիւչիւք Հայլի փաշա խան Ղալաթիա։

Տնօրէնք ընկերութեան ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ 1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվըրփուլ։

ԱԶԴ

Տօքթօր Մ. Բ. Խըթխըճեանի հրատարակած ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ անուն օգտակար տետրակներուն երկրորդ շրջանի հինգերորդ հատորն, որ առողջութեան վրայ կը խօսի, հրատարակուեցաւ այս շաբթու։

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրփուլ և Արեւելքի մէջ.

—•—

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆլորենթեան	3,700
Ալզասեան	2,500	Ֆլամինեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Արմէնեան	2,500	Իտալեան	5,500
Արգադեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պոհէմեան	6,000	Իբերեան	5,500
Պավարեան	6,000	Լեգուրեան	2,200
Քասթիլեան	800	Լուզիտանեան	2,500
Սարտինեան	2,000	Լիզպոն	800
Տալմաթեան	700	Օբորթօ	700
Էճիփթեան	3,700	Բերսեան	3,800
Ֆարաոնեան	3,700	Վալենթեան	6,800
Ֆինիքեան	3,700	Վենետեան	6,800

—

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվըրփուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ Գործակալ թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվըրփուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլըրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ եւ ընկ.

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ եղական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց և սոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կընէ գործածողները։

Մանաւանդ իգականսեռի գործածութեանը համար անհրաժեշտ է. այս, քանզի կառատացնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կընէ գլխու կարծըր մազը։ Որև է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ։ անշըրնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կաշ հաստատ մազը կը վերահաստատէ. Դափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կանհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը՝ գործածողը խիստ վայելչագեղ կերպարանք մը կստանայ։ Մայրաքաղաքիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Անուշահոտ ջուր մ'է, չէշը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն։ Այերի Վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Միհասեանի Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա կոստանդնուպօլսոյ։

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 28 յունվ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ. 110 3/4 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 22,70 առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուելոց (գ. կ.)	12,31
բացուելոց	12,30
կէս օրին	12,30
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	78,30
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0	5.15
» Օթոման	4.
Կ. Պոլսոյ Բանքան	9.
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	6.
Փոխ. 1865 (Մութոն) 6 0/0 Ֆր.	73
» 1868 » 6 0/0	71.
» 1869 (Քիմար) 6 0/0	63.
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	23.50
» 1873 (Քիմար) 6 0/0	58 50
Րումէլիի երկաթուղի	52,50
Լոտերիա (գ. կ.)	165.
Թրամուայ Օսմ. լիր	345.
Թղթադրամ	920
[illegible]	20
Բէշլիք	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)	Ղրշ.
Անգլիական ոսկի	110 25
Դաղղիական »	88 4
Բօլ	90 14
Գրիմիզ	51 25
Գաւաթոն թուղթ (գարիբ)	918
» արծաթ (Նոր)	91 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 7
Վեցնոց	104 15
Հինգնոց	104 15
Մէթալիք	102

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 8 փետր.

Անգլ. Քօնս.	102 5/16
Օսմ. »	11 3/8
Փոխ. 1865	13 3/4
» 1869	12 1/2
» 1871	72
» 1873	23 1/4
» 1875	11 1/4
» 1877	83 3/4
Բանք Օթոման	18 1/4
Ռուս. փոխ. 75ի	84 1/4
Եգիպտ. միացեալ	70 5/8
» արտօնեալ	92 3/4
Տայրա Սանիէ	70 3/4
Փոխ. Ռօշիլտ	92 1/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	

Փարիզ 8 փետր.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0	114.62,50
» » 3 0/0	79.15,
Օսմ. Քօնս.	11.60
Փոխ. 1865 Ֆր.	67
» 1869	62
» 1873	57
Օսմ. Երկաթուղի	52,
Բանք Օթոման գ. կ.	711,25
Քրէտի Լիոնէ գ. կ.	555.
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	90,50
» » Արեւելեան	—
Իտալ. Քօնս.	86,65
Եգիպտ. միացեալ	556,25
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,23

Վիեննա 8 փետր.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,95
Րումէլիի երկաթուղի	24,70

ԿԷՍ ՕՐ 6,28

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

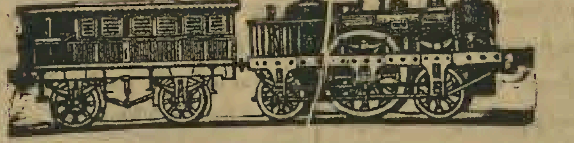

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱՑ — (Սկսեալ 1 Հոկտ. 1881 մինչեւ ցնոր տնօրէնութիւն)

ԳԻԾ Կ. ՊՈԼԻՍ – ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ

Կ. Պոլսէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 2 ձանբ. Առտ. ժ. վ.
Կ. Պոլիս	Մեկնում	7 15
Գում-գաբու		7 27
Եէտի-գուլէ		7 41
Մաքրիգիւղ		8
Այաստեֆանոս		8 14
Քիւչիւք-չէքմէճէ		8 26
Սբարթա-գուլէ		9 12
Հատըմքէօյ		9 49
Չաթալճա		10 35
Գապաքճէ	ժամանում	11 7
	Մեկնում	11 17
Մինէքլի		12 20
Չէրքէսքէօյ	ժամ.	1 4
	Մեկ.	1 34
Չորլու	ժամ.	2 23
	Մեկ.	2 33
Մուրատլը-Քէօբէքլի		3 27
Սէյտլէր-չիֆթլիք		4 2
Լիւլէ-Պուրկազ		4 45
Պապա-Էսքի		5 30
Բավլօ-քէօյ		6 17
Ուզուն-քէօյ		7 15
Գուլէլի-Պուրկազ	ժամ.	7 38
	Մեկ.	7 58
Ուրլի		8 24
Ադրիանուպոլիս	ժամ.	9 14
		Իրիկ.

		կառխ. թ. 122 խառն Առտ. ժ. վ.
Ադրիանուպոլիս	Մեկ.	8 31
Գատըքէօյ		9 18
Մուսթաֆա փաշա		10 8
Հարմանլը		11 25
Թըրնովա	ժամ.	12 2
	Մեկ.	12 43
Հասքէօյ-Գազանճըք		1 46
Եէնի-Մահալլէ		3 6
Բարագըլը		3 49
Գաթօնիցա		4 36
Փիլիպէ	ժամ.	5 4
	Մեկ.	5 34
Թաթար Բազարճըք	ժամ.	6 47
	Մկ.	6 57
Սարամպէյ		7 31
		Իրիկ.

ԳԻԾ Ա. ՊՈԼԻՍ–ՍԱՐԱՄՊԷՅ

Սարամպէյէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 121 խառն Առտ. ժ. վ.
Սարամպէյ	Մեկ.	6 7
Թաթար Բազարճըք	ժամ.	6 41
	Մկ.	6 51
Փիլիպէ	ժամ.	8 4
	Մեկ.	8 29
Գաթօնիցա		9 2
Բարագըլը		9 47
Եէնի-Մահալլէ		10 35
Հասքէօյ-Գազանճըք		11 55
Թըրնովա	ժամ.	12 45
	Մեկ.	1 23
Հարմանլը		2 11
Մուսթաֆա-փաշա		3 22
Գատըքէօյ		4 8
Ադրիանուպոլիս	ժամ.	4 54
		Իրիկ.

		կառխ. թ. 1 ձանբ. Առտ. ժ. վ.
Ադրիանուպոլիս	Մեկ.	6
Ուրլի		6 52
Գուլէլի-Պուրկ. (Պէ-ֆէ)		7 16
Ուզուն-Քէօբրիւ		8 3
Բավլօ-քէօյ		8 49
Պապա-Էսքի		9 49
Լիւլէ-Պուրկազ		10 29
Սէյտլէր-չիֆթլիք		11 9
Մուրատլը-Քէօբէքլի		11 45
Չորլու	ժամ.	12 35
	Մեկ.	12 45
Չէրքէս քէօյ	ժամ.	1 34
	Մեկ.	2 4
Մինէքլի		2 58
Գապաքճէ	ժամ.	3 45
	Մեկ.	3 55
Չաթալճա		4 32
Հատըմ-քէօյ		5 24
Սբարթա-գուլէ		6 1
Քիւչիւք-Չէքմէճէ		6 38
Այաստեֆանոս		6 51
Մաքրիգիւղ		7 5
Եէտի-գուլէ		7 26
Գում-գաբու		7 40
Կ. Պոլիս (Պէ-ֆէ)	ժամ.	7 50
		Իրիկ.

ԳԻԾ ԳՈՒԼԷԼԻ–ՊՈՒՐԿԱԶ–ՏԷՏԷԱՂԱՃ

Տէտէաղաճէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 222 խառն կէս օրէն վերջը ժ. վ.
222 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը կը բանի։		
Տէտէաղաճ	Մեկ.	12 14
Ֆէրրէ		1 54
Պիտիքլի		3 20
Սուֆլի		4 23
Տիմիթօքա		5 42
Գուլէլի-Պուրկազ	ժամ.	6 17
		Իրիկ.

2 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

Ադրիանուպոլսէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 221 խառն Առտ. ժ. վ.
221 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը կը բանի։		
Գուլէլի-Պուրկազ	Մեկ.	8 52
Տիմիթօքա		9 37
Սուֆլի		11 2
Պիտիքլի		12 10
Ֆէրրէ		1 21
Տէտէաղաճ	ժամ.	2 28
		Իրիկ.

2 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

ԳԻԾ ԹՐՆՕՎԱ–ԵԱՄՊՕԼՈՒ

Թրնօվայէն մեկնող կառախումբ (*)		կառխ. թ. 322 խառն իրիկ. ժ. վ.
Թրնօվա	Մեկ.	1 3
Գարաբունար		1 51
Ռատնէ-մահալլէսի		3 2
Եէնի-Զաղրա		4 17
Քէրմանլը		5 15
Եամպօլու	ժամ.	6 11
		Իրիկ.

122 եւ 121 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։

(*) 322 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կը բանի։

Եամպօլուէն մեկնող կառախումբ (*)		կառխ. թ. 321 խառն Առտ. ժ. վ.
Եամպօլու	Մեկ.	7
Քէրմանլը		8 6
Եէնի-Զաղրա		9 14
Ռատնէ-մահալլէսի		10 29
Գարաբունար		11 35
Թրնօվա	ժամ.	12 15
		Իրիկ.

121 եւ 122 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։

(*) 321 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կը բանի։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ–ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Վառնայէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 402 թղթատար Առտ. ժ. վ.	Առտ. ժ. վ.
Վառնա (Պէ-ֆէ)	Մեկ.		8 15
Կիւպէճէ		8 47	8 49
Բրավատի		9 47	9 52
Շումնու-Րօատ		10 45	10 50
Շէյթանճըք (Պէ-ֆէ)		11 45	12 8
Իշիքլար		12 55	12 57
Ռազկրատ		1 36	1 41
Վէթօվա		2 37	2 41
Չէրնավօտա		3 14	3 19
Ռուսճուք (Պէ-ֆէ)	ժամ.	3 56	
		Իրիկ.	

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ–ՎԱՌՆԱ

Ռուսճուքէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 421 խառն Առտ. ժ. վ.	Առտ. ժ. վ.
Ռուսճուք	Մեկ.	7 49	7
Չէրնավօտա		8 46	7 54
Վէթօվա		10 2	8 49
Ռազկրատ		11 13	10 20
Իշիքլար		12 7	11 16
Շէյթանճըք		1 28	12 36
Շումնու-Րօատ		2 43	1 43
Բրավատի		3 53	2 48
Կիւպէճէ		4 32	3 56
Վառնա	ժամ.		
		Իրիկ.	

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ–ՎԱՌՆԱ

Ռուսճուքէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 401 թղթատար Առտ. ժ. վ.	Առտ. ժ. վ.
Ռուսճուք (Պէ-ֆէ)	Մեկ.		11 10
Չէրնավօտա		11 52	11 57
Վէթօվա		12 34	12 36
Ռազկրատ		1 32	1 37
Իշիքլար		2 19	2 21
Շէյթանճըք (Պէ-ֆէ)		3 2	3 20
Շումնու-Րօատ		4 6	4 11
Բրավատի		5 4	5 6
Կիւպէճէ		6 3	6 5
Վառնա	ժամ.	6 37	
		Իրիկ.	

Ծանօթ. — 401 եւ 402 թիւ թղթատար կառախումբք ամեն շաբթու չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը միայն տեղի կունենան։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ–ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Վառնայէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 422 խառն Առտ. ժ. վ.	Առտ. ժ. վ.
Վառնա	Մեկ.		8 15
Կիւպէճէ		8 52	8 55
Բրավատի		10 1	10 6
Շումնու-Րօատ		11 6	11 21
Շէյթանճըք		12 35	1 5
Իշիքլար		2 13	2 20
Ռազկրատ		3 3	3 18
Վէթօվա		4 20	4 25
Չէրնավօտա		5 2	5 7
Ռուսճուք	ժամ.	5 54	
		Իրիկ.	

421 եւ 422 թիւ խառն կառախումբք ամեն շաբթու երկուշաբթի, երեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ եւ կիրակի օրերը միայն տեղի կունենան։

ԳԻԾ ՍԷԼԱՆԻԿ–ԻՒՍՔԻՒՊ–ՄԻԹՐՕՎԻՑԱ

Սէլանիկէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 522 խառն Առտ. ժ. վ.
Սէլանիկ (Պէ-ֆէ)	Մեկ.	6 40
Թօբսին		7 8
Ամաթօվօ		8 34
Քարասուլու		9 9
Կումէնճէ (Հ-ւՐ)		9 25
Կէօրկէլի		10 27
Միրօվչէ		11 25
Սթրումնիցա (Հ-ւՐ)		11 42
		կէս օր
Տէմիրգաբու (Պէ-ֆէ)	ժամանում	12 31
	Մեկնում	12 56
Քրիվօլագ		2 4
Վէնէձիանօ-Կրատսիք		3 7
Քէօբրիւլիւ		4 30
Չէլէնիքօ		5 38
		Իրիկ.
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	ժամ.	6 34

		կառխ. թ. 622 խառն Առտ. ժ. վ.
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	Մեկ.	9
Էլէշան		10 4
Քաչանիք		10 58
Վէրիզօվիչ		12 5
Լիփլեան		1 9
Քրիշթինա		2 8
		կէս օրէն վերջը
Միթրօվիցա (Պէ-ֆէ)	ժամանում	8 14

Այս կառախումբ Սէլանիկէն եկող 522 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

Միթրօվիցայէն մեկնող կառախումբ		կառխ. թ. 621 խառն Առտ. ժ. վ.
Միթրօվիցա (Պէ-ֆէ)	Մեկնում	8 55
Քրիշթինա		10 11
Լիփլեան		11 15
Վէրիզօվիչ		12 16
Քաչանիք		
Էլէշան		
		Իրիկ.
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	ժամ.	2 45

		կառխ. թ. 521 խառն Առտ. ժ. վ.
Իւսքիւպ (Պէ-ֆէ)	Մեկ.	6 9
Չէլէնիքօ		7 27
Քէօբրիւլիւ		8 48
Վէնէձիանօ-Կրատսիք		10 6
Քրիվօլագ		11 14
		կէս օր
Տէմիրգաբու (Պէ-ֆէ)	ժամանում	12 7
	Մեկնում	12 22
Սթրումնիցա		1 29
Միրօվչէ		1 41
Կէօրկէլի		2 40
Կումէնճէ		3 40
Քարասուլու		3 54
Ամաթօվօ		4 28
Թօբսին		5 22
		Իրիկ.
Սէլանիկ (Պէ-ֆէ)	ժամ.	6 18

Այս կառախումբ Միթրօվիցայէն եկող 621 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։